

СРПСКИ НАРОД

БАЛКАН И СОВЈЕТИ

Написао Ђорђе Перић,
шеф Државне пропаганде

Супротно овоме недоследном и дволичном држању Англосаксонаца у питању заштите балканских народа од Совјета, Немачка и њени савезници заузимају јасан и недвосмислен став. Они су се од почетка овог рата одлучно супротставили совјетским завојевачким тежњама у правцу Балкана, и тиме балканске народе спасли од најстрашнијих искушења. Зато Немачка и њени савезници остају и даље и у балканској области Европе једина заштита од болшевичке опасности. Та истина не може се ни порећи ни прикрити.

Све до овога рата балканске државе у очима Москве биле су створевине светског капитализма, које је подземним роварењима комунистичких организација требало изнутра разорити. Али, од часа, када су Совјети решили да оружани сукоб између Осовине и англосаксонског блока искористе за своје циљеве, они су одједном према балканским државама заувели став великодушних заштитника.

У то време светска штампа била је преплављена вестима, на изглед из разних извора, о тобожњим настојањима Совјета да онегувају мир на Балкану и да обезбеде независност балканских држава. Све те вести потицале су из совјетске кујне, а имале су за циљ да се у балканском јавном мњењу створи утисак да се једино Совјети брину за судбину балканских народа, за њихов мир и њихову безбедност.

То је, међутим, био само спољни изглед држања Совјета према Балкану. Праве њихове намере биле су потпуно супротне томе. Совјети су у ствари хтели да рат у Европи искористе за остварење својих завојевачких тежњи и у области Балканског полуострва, а нарочито да се докопају цариградских Мореуза.

Да би избили на Једејско море, вековни сан московских властодержаца, Совјети су балканским државама припремали судбину балтичких држава, то јест хтели су их једноставно окупирати и себи присајединити.

Отимање Бесарабије и Северне Буковине од Румуније у јуну 1940 био је први корак у томе правцу. Окупација осталог дела Румуније имала је да уследи одмах после овог осакаћења румунске државе. Што до тога није дошло има се захвалити бечкој арбитражи од 30 августа 1940, којом су Италија и Немачка гарантовале целокупност и независност Румуније.

Овом гаранцијом Осовине постављена је прва брана даљем совјетском надирању на Балканско полуострво. Тиме су и остале балканске државе пред совјетском опасношћу у силама Осовине добиле своје моћне заштитнике.

Међутим, и поред ових гаранција Совјети нису одустали од својих завојевачких намера у правцу Балкана. Пошто им је измакла из руку Румунија, окренули су се ка Бугарској и Југославији, нарочито овој последњој, покушавајући свим средствима да их задобију за своје планове.

Због тога су Совјети све отвореније долазили у сукоб са утицајем Немачке и њених савезника, чиме се на Балкану био један од

узрока немачко-совјетске кризе, која је претходила рату Европе противу Совјетског Савеза.

Преговори, који су вођени 12 и 13 новембра 1940 између претставника Немачке и Совјетског Савеза у Берлину, као и доцније у Москви, откриле су немачкој дипломатији совјетске планове у погледу Балкана. Совјетски комесар за спољне послове Молотов тражио је да Немачка призна право Совјетима да могу држати своје гарнизоне у Бугарској и поставити своја војна упоришта на Босфору и Дарданелима. То је био један део цене коју су Немачка и њени савезници имали да плате Совјетима за даљу сарадњу са њима.

Немачка је, као што је познато, те совјетске захтеве одлучно одбила. Да Немачка није тако поступила, било би свршено са независношћу балканских држава. Совјетски Савез би добио кључеве Блиског Истока у своје руке, што би му омогућило да тешко угрози цео европски Југоисток.

Угарак уместо границе мира

Од часа када је Немачка одбила да изађе у сусрет захтевима Молотова у погледу Балкана, тј. откада су се Совјетима изјавиле наде да ће дипломатским оружјем присвојити балканске државе они су из основа изменили своју тактику. Уместо границе мира, они прилазе балканским народима са распаљеним угарком да би им њиме запалили кућу.

Од новембра 1940 Совјети раде свим средствима на изазивању рата на Балкану, у нади да ће тиме створити тешкоће својим супарницима, а себи припремити терен за даље спровођење политике уцена.

Појачана делатност илегалних комунистичких организација у свим балканским земљама, потстицање унутрашњих немира у Румунији, нуђење оружја Југославији, као и гурање ове земље у рат путем дотле нечувених дипломатских маневара, и, напоследку, давање гаранција безбедности Турској, — све су то биле само најважније етапе совјетске делатности на проширењу ратног пожара на Балкан.

Даља совјетска роварења противу мира балканских народа пресекао је 22 јуни 1941. Европске армије одбациле су Совјете далеко од границе Балкана. Али, и поред тога, они се нису одрекли својих балканских тежњи.

Акцијом партизанско-комунистичких банди по балканским пла-

нинама, као и покушајима да се на територији бивше Југославије образују совјетске владе, што се било и десило у Ужицу и Бихаћу, Совјети, у првом реду, хоће да видно обележе своје територијалне захтеве у томе делу Европе, а тек у другом да узнемирују своје противнике у позадини фронта.

Међутим, овакав став Совјета према Балкану и Блиском Истоку ствара низ тешкоћа у њиховим односима са Англосаксонцима. Енглези су, као што је познато, дали гаранције Турској и Грчкој; поред тога, Атлантском повељом гарантована је државна целокупност свима савезницима Англосаксонаца. У вези с тим поставља се питање како могу Англосаксонци своје обавезе према Турској, као и према емигрантским владама Грчке и Југославије ускладити са тежњама Совјета?

Опасна пукотина у англо-совјетској коалицији

Ако су Англосаксонци изишли у сусрет захтевима Совјета у погледу Балкана, онда су погазили обавезе према својим балканским савезницима и изневерили начела Атлантске повеље, која им служи као идеолошка основица за вођење рата противу сила Осовине. У обратном случају, тј. ако су Англосаксонци остали доследни својим обавезама и начелима Атлантске повеље, онда Балкан претставља најопаснију пукотину у Англосовјетској коалицији.

Случај југословенске емигрантске владе, која је због несугласица између четничких и «партизанских» одреда дошла у отворен сукоб са Совјетима баца чудну светлост на англо-совјетске односе. Енглези су се, наравно, трудили да овај совјетско-југословенски сукоб заташкају, јер им је с обзиром на међународну ситуацију био веома непријатан. Али, многе ствари се нису дале прикрити.

Зна се наиме да је Москва успела да присили Англосаксонце на разговоре о балканском проблему. Да ли је између њих у томе питању постигнут потпун споразум и да ли су Енглези и ту издали европске интересе, као што их издају на целој линији своје политике, за нас остаје дипломатска тајна. Међутим, више је него сигурно да су и у овом случају Енглези покушали да туђим кожама плаћају своје рачуне.

Свакако је због тога и настала општа потиштеност у редовима југословенских и грчких емиграната у Лондону, који исувише доцкан почињу увиђати праву вредност англосаксонског пријатељ-

ства и њихових гаранција. Југословенска емигрантска влада морала је макар и привидно да уступне пред захтевима Москве. Међутим, оружани сукоби између четника наклоњених Англосаксонцима и партизанско-комунистичких банди и даље се продужавају по балканским планинама. Околност која није без значаја за даљу еволуцију англо-совјетских односа на Балкану и Блиском Истоку.

НОВА ОПОМЕНА

Знамо поуздано да српски народ у својој целокупности данас хладнокрвно, трезвено и мудро посматра развој догађаја у свету. Знамо да после горког искуства уме данас правилно да проценује ситуацију и да се не поводи ни за каквом страном пропагандом, која би хтела да га наведе на непромишљене поступке. Дух мудрости и смисао за реалност преовлађују данас у најширим народним масама и они су данас најсигурнија гаранција за опстанак и будућност српског народа.

Али знамо исто тако да извесни необуздани појединци или извесне категорије људи могу да нанесу многа зла једном народу и да навуку на њега многе недаће. То нам се десило у скорој прошлости, када су извесне клике пустилова и туђинских плаћеника за рачун Лондона и Москве у два маха довели српски народ до руба пропасти.

Не пишемо ове редове да би опомињали српски народ као целину да мирно и паметно проценује догађаје. Хоћемо да у позорним неразумне појединци или извесне категорије нашег друштва да својим неразумним поступцима не ремете ред и мир у земљи. Да својим речима, својим прогнозама и својим шапутањем не изазивају непокојство у духовима.

Тешко свима онима, који извесне догађаје са неких споредних ратишта хоће да протумаче као да су од пресудног значаја! Тешко онима који на основу тога мисле да је ствар решена онако, како они желе и да је дошао моменат да и они дају свој допринос у том смислу.

Никада у својој историји Европа као појам и осећање судбинске заједнице није био јаснији и никада Европа није имала храбрије и оданије борце за своју независност и за своје место у свету. Покушаји Англосаксонаца неће само наићи на непробојни бетон и ватрена ждрела, већ и на челичну вољу и одлуку свесних европских народа да Европа не сме постати најновија америчка колонија, осуђена на лагано пропадање, да би се остварило англосаксонско господарство у свету. Они су исто

тако надахнути непоколебљивом вољом да остану извор светске културе и да не допусте да првени варвари са Истока униште ово драгоцено врело за будућност човечанства.

Тим осећањима и тим мислима руководе се данас европски народи, окупљајући се око великог Немачког Рајха који са највећим пожртвовањем предводи у овој борби за одбрану Европе од удружених варвара са Истока и Запада. Ова шака наших малоумника која се поводи и данас за блефовима и лажима Лондона, Москве и Вашингтона треба да зна да је то непобедива снага, духовно јединство Европе, јер на другој страни то је савез лажи и подвале, лишен сваких моралних победа.

Али они исто тако треба да знају, појединци или народи, који нису у стању да схвате историски значај данашњег момента, да оружана моћ уједињене Европе и њена спремна одбрана дуж целог европског континента јесу на таквој висини и у стању су да сломи и задрже сваки покушај европских непријатеља. А треба да знају исто тако да имају и сувише на расположењу средстава да ућуткају и смрве све саботере и дефетисте, унутрашње непријатеље заједничке европске отаџбине. Српски народ као целина даје доказа свакодневно своје европске свести и не сме допустити да извесни појединци или групе спрече га у вршењу његове дужности према европској заједници и својој будућности.

Недељни преглед међународних догађаја

Активно политичко пролеће

Ма да и лето које наступа 1943 године, несумњиво неће још донети коначно одлуке у овоме рату, ипак ће се свакако у наредном периоду не само војничке већ и политичке разбирљивости ситуације наставити у интензивнијем темпу. Чињеница је, да су Силе Тројног пакта ово пролеће, у доба док се на европским бојништима нису одигравале операције већега стила, искористиле за велике политичке покрете и акције. Оне су нашле свој спољни израз у низу разговора међу државницима народа, који су обухваћени Тројним споразумом или који претстављају учеснике у његовој политици.

Разговори Вође Рајха

Низ тих спољних манифестација политичке активности започео је са посетом фон Рибентропа Риму, којом је приликом необично обимног званичног комуникације већ указивао правце за наредни период политичког делања у „европској тврђави“. Иза тога дошло је до састанка између Хитлера и Мусолинија, који је трајао много дуже од досадашњих ратних разговора двају шефова Осовине. А затим су се у посети код Вође Рајха изређали шефови свију држава, које су у Европи обухваћени пактом Тријумфа, као и француски и норвешки председници владе. Ови разговори претстављају једну целину, јер су спровођење у делу начелних одлука, које су донесене на састанку двају вођа националистичке и фашистичке револуције.

У први мах изгледа да се пријем председника норвешке владе Квислинга и председника француске владе Лавала издваја из оквира осталих разговора, јер земље тих двају државника нису ставиле свој потпис на инструмент Тројног пакта. Шта више, Норвешка има своју емигрантску владу у Лондону, а Француска своје закрвљене генерале де Гола и Жироа. Ипак при дубљој анализи види се да је унутрашња веза, која постоји данас међу европским народима окупљеним око Осовине и Тројног пакта, прешла и границе Француске и Норвешке. Разговори са Квислингом и Лавалом логично се уклањавају у систем чија је политичка линија дошла до изражаја у конференцијама у Главном стану Вође Рајха.

Што се Француске тиче, односи са њом су, — посматрано из престоница Осовине, — већ одавно разјашњени. Повратак Лавалов на власт био је први сигнал да су ти односи већ пробили стеге уговора о примирју и да је питање сарадње Петенове Француске са Силама Осовине ушло у нову и доста конкретну фазу. Развој тих односа у току последњих 12 месеци показује да је Лавал решен да своје снаге и снаге Француске уложи, према постојећим могућностима, у европску ствар и да је самим тим Француска из става побеђеног противника прешла у став сарадника. Неколико виђења између Лавала и Вође Рајха доказују даље да је питање француске сарадње у данашњем европском систему једно од оних, које се од стране Осовине сматра битном поставком у њеној општој политичкој концепцији. Треба потсетити на огромни одзив француског радништва за рад у Рајху и на најновије аранжмане, који су учињени по питању претварања француских заробљеника у слободне француске раднике у Немачкој. Тако постаје разумљивом реч претставника Вилхелмштрассе о томе, како су споразуми, који су склопљени по тим питањима са Француском, у ствари, тиха ликвидација стања створеног ратом и стављање француско-немачких односа на нове темеље, много присније, но што су то начела Компјењског примирја.

Исто тако је и Квислингова

Норвешка политички чинилац, који се у Берлину сматра присним сарадником, што је нарочито дошло до израза у комуникацији поводом боравка председника норвешке владе у Главном стану Вође Рајха. Реченица о заједничким великогерманским циљевима није случајно написана, нити је само шупља фраза, већ се иза ње налази један политички програм који је од основног и капиталног значаја за разумевање немачко-норвешких односа у садашњости и будућности. Чињеница да се норвешки и други нордијски млађи боре на Источном фронту у саставу посебних нордијских СС-дивизија, даљи је доказ за садржај немачке политике, и потпуног уједињавања политичких погледа између Берлина и Осла.

Шта је разговарано

Укратко се на основу свега реченога разговори, које је имао Вођа Рајха са Лавалом и са Квислингом, логично уклањавају у оквир разговора са државницима аемаља Тројног пакта. Ту се радило, дакле, о конкретним политичким и војним већањима, о упознавању претставника појединих држава са политичким и војним намерама Немачке у наредном периоду и о припремама за заједничку војну политичку акцију, чији би главни носилац, разуме се, био Немачки Рајх.

Сви ови разговори су једна целина и може се сматрати да је та целина заокружена и да су разговори, који спадају у овај политички и војни домен, засада завршени.

При анализи ових саопштења, која су издата после појединих састанака и разговора у Главном стану, пре свега пада у очи наглашена одлучност за борбу и победу. Ово није у саопштењима стереотипно изражено стално на исти начин, већ је та одлучност сваки пут окарактерисана и подвучена другим речима и друкчијим изразима. Ово доказује да су удели појединих европских држава у великом хрвању наших дана третирали индивидуално и саобразно приликама, могућностима и стварној снази појединих учесника данашњег великог европског склопа. У тим саопштењима, и у наглашавању одлучности и вере, лежи истовремено одговор на противударе, које је противосовински табор сматрао довољним, па да на основу њих постави тезу о математској сигурности у погледу исхода рата.

Величина болшевичке опасности, која је у току прошле зиме јасно дошла до свести свима европци морао да се наметне као што је на свима странама у Европским народима, узрок је, једини могући закључак апсолутна и бескомпромисна борба до краја. Катин је опомена за целу Европу, шта се може очекивати ако се тој бескомпромисности ма и једнога тренутка нешто одузме.

Тотална мобилизација снаге Европе

Тотална мобилизација Европе, која је проглашена ове зиме, није само ствар која се тиче непосредно једино Немачке и њеног фронта, већ је захватила својим значајем и све остале европске земље. Разговори с од Вође Рајха свакако су у многоме били посвећени и уделу, који тој тоталној мобилизацији могу да допринесу остале државе Европе. Јасно је да се ради о борби на живот и смрт и да, према томе, и средства која се у ту борбу улажу, морају бити адекватна величини ствари које су у питању.

Тотална мобилизација не обухвата само чисто војни домен, него значи да целокупна Европа, која ма у коме виду стоји под утицајем Немачке и Осовине, мора да уложи све могућности које јој стоје на распо-

ложењу да допринесе заједничком прегнућу. То ће код неких држава бити прилог у производњи, код других у радној снази, а код трећих у људству. Укратко, све чиме Европа располаже у привредном погледу, у погледу људске снаге, у погледу борбености и спремности за највишу жртву и у погледу својих духовних моћи, данас се организује и упућује једним јединим одређеним правцем. У овоме треба тражити једну од главних тема разговора, који су дали сада завршеном периоду дипломатске активности свој печат.

Берлин и његови противници

Несумњиво је врло значајно, што се у свима саопштењима на исти начин обележава став, како према болшевизму тако и према англосаксонској плутократији. Било је, у вези са говором Каудиља и са извесном акцијом његовог министра спољних послова Хордана, говора о некаким покушајима да се из Берлина различито третира однос према болшевизму од онога према Великој Британији и Сједињеним државама. Ишле су верзије кроз светску јавност, вероватно не случајно, да је на помолу нешто, што би овом различитом третирању дало и извесну конкретну садржину.

Међутим, после серије саопштења о разговорима, не може бити сумње да је данас Немачка на исти начин политички расположена према оба своја велика противника. Ово се у једном делу немачке штампе и наглашава, при чему се подвлачи да је Европа једино у знаку своје пуне солидарности а под окриљем немачког оружја у стању да савлада болшевичку опасност и да, према томе, све што ма у ком виду помаже тој опасности, мора да се изједначи у очима Европе са болшевизмом.

Без обзира на велика размимоилажења која постоје између Москве и Лондона, и која су веома реалне природе, за Немачку и њену европску концепцију Англосаксонци су исто толико негативан и непријатељски елемент као и болшевици.

Прво рат — после све остало

Најзад је веома значајно за разумевање немачке политике, која све ставља у службу борбе и тежње за победом, да се у политичким разговорима последњих недеља није поставило никакво генерално конкретно-политичко начело које би, у детаљима разрађено, могло да даје основу за политичке разговоре и преговоре о међусобним дносима појединих европских народа после рата.

Сва духовна и физичка снага Немачког Рајха упућена је данас на рат и на добијање рата. Отуда немачка политика начелно избегава све, што би ма у ком погледу могло спремност и компактност Европе по том основном питању да окрњи. Знају се основна начела, — а о појединостима и о разним међусобним развојним и стабилизационим могућностима моћи ће да се разговара, тако сматра Берлин, тек када буде основно и главно питање решено. Тек са коначно обезбеђеном и спроведеном одбраном Европе од негативних утицаја с десна или с лева, биће у оквиру Европе створена платформа за уређење онога, што је заједничком снагом нашег, данас мобилисаног, континента обезбеђено. О појединостима будућег европског уређења разговараће се кад томе буде време. Данас нема времена да се снаге, које желе да се упуте у једноме правцу, ма каквим дискусијама распарчавају. Ово је општа поука која се из пролеће дипломатске и политичке високо динамичне актив-

ности Немачког Рајха може извући. Ако смо рекли да је тај период окончан, онда смо тиме мислили на то, да су данас у оној категорији европских чинилаца, чији су претставници били примљени на разговоре од Вође Рајха, основне ствари постављене на своје место и да су утврђени заједнички и последњи задаци. Но, Европа има још и других компонената, ван оних чији је положај, углавном, прецишћен или у основи постављен на разјашњене темеље. И према томе се може очекивати да ће велика политичка активност бити у тим другим правцима настављена и да ће, ако се догађаји буду развијали, само још добијати у интензитету. При томе ће — у свестраном испитивању и употреби свих европских могућности — доћи на дневни ред после великих проблема и питања која са високог европског видика не спадају у први ред.

Рузвелт, Черчил и отсути Стаљин

Ништа мање интензивна није политичка делатност противосовинског табора. На страну то, што се британско-московски сукоб преко пољских леђа све више заоштрава, почела је Велика Британија сада да шаље у своју подземну борбу против Совјетске Уније и друге емигрантске владе. Ради се о владама емиграната из оних земаља, које би најпре осетиле болшевиizam на своме телу, јер су му и географски најближе. Ту почиње сада да се развија једна велика политичка игра, чији је први предзнак био пољски захтев међународног Црвеног крста, а која је сада тек у својем првом чину. Изгледа да је Великој Британији потребно за спровођење њених политичких планова да пошаље у ватру емигрантске претставнике појединих европских земаља, а ко би са више

снаге и ауторитета могла да узме свој став у политичким додирима са Москвом, који свакако претстоје.

Занимљиво је да је, после свих великих наговештавања о састанку англосаксонских шефова са Стаљином, сада дошло до новог разговора Рузвелт—Черчил, — и то опет без Стаљина. Није вероватно да је он био на тај састанак позват, јер се није могло очекивати да он данас, кад над њим лебди могућност новог тешког удара за који се немачке дивизије вероватно припремају, напусти своју земљу, и да оде чак у Вашингтон. Али баш због тога, што је опет дошло до једнога састанка без учешћа Совјетске Уније, мора да се наметне закључак да су размимоилажења у противосовинском табору заиста још дубља него што се то према оскудним спољним манифестацијама може да оценити.

После Казабланке било је речено да је направљен и војнички план за целу 1943 годину. Чињеница, што је са Черчилом стигао у Вашингтон толики број војних експерата, доказује да је то тврђење о Казабланки било, у најмању руку, претерано. Неће се много погрешити када се као најважнија тема, којој ће се посветити Вашингтонски разговори, обележи испитивање, колико је првеци савезник још јак и шта треба предузети ове године да он, истина, остане још у борби, али да му се не да више ефективне политичке и стратегијске помоћи, но што је то за одржавање те његове савезничке верности неопходно. Другим речима, у политичком и у војном погледу остаје концепција „једним ударцем две муве“, која је досада била основа британске политике према Совјетској Унији, и надаље клуч за будуће британске и америчке планове према Москви.

VERUS

МЕЂУНАРОДНА УЛИЦА — све је задовољно и живи уредним животом

(ЕОС) Курфирстендам у Берлину био је одувек међународна улица. Данас усред рата он је то још више, него ли икада раније. Нестало је, наравно, најличје раскошног света, који је тамо увече уговарао састанке, који су били у моди. Али без промена, можда још и јаче, одзивајући улицом поред немачког сви језици нашег континента. У кафанама, биоскопима, пред изложима, свуда се угодно разговара.

Добар живот страних радника

Ту су радници и намештештеници, људи и жене, који сваки на свој начин проводе вечерњи одмор напуштајући своје станове или заједничке логоре; јер они могу и упркос енглеске пропаганде слободно да се крећу и они су сви — то се примећује по држању и по више или мање гласном разговору — добре воље.

Сваки од њих био је већ на отсуству у својој домовини. И све се опет враћају натраг на своје радно место у Немачкој, јер они према свом раду сразмерно добро зарађују, добијају честито јело, у већини случајева много боље него ли у својој земљи и осећају се сигурним под окриљем немачког социјализма, како они то досада нису познавали.

Француски заробљеници као радници

Међу њима има и много ратних заробљеника, Француза, који су на основу међународног споразума били измењени, али су се онда опет добровољно јавили на рад у Немачкој. Већина их станује у заједничким логорима, разасутим по це-

лом Рајху, великим и малим, али сви су уредни и подесни за становање, јер савремене бараке, какве су у Немачкој саграђене, уређене, претстављају права насеља са заједничким дворанама праоницама и купатилима, често и са централним ложењем и топлим водом у одређене дане. У логорима се станује најјефтиније. За округло 10 марака добија се стан и храна за недељу дана и добар се део зараде може уштедити, послати кући или на који други начин потрошити. Због тога опада досадна брига за куповање животних намирница, тражење гостионица итд.

У логорима је уведен стални лекарски надзор. Тако се дешавају само мало обољења, 1 до 2%, урачунавши и несрећне случајеве.

У јужном крају Брауленбурга, недалеко од Берлина, налази се један логор Украјинаца са 2.000 људи. Од њих жели, према саопштењу вође логора, и после рата да остане око 60% у Немачкој, јер у својој домовини нису имали никада тако добар и уредан живот.

**СРПСКИ
НАРОД**

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Ставковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Терезије 5 мезанин, I степенште (Палата Извозне банке).

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧ“, Краљиче Наталије 100.

Тромесечна претплата 36 дина. шаље се преко „Пресе“, а. д. Влајковићева 18.

ПАКЛЕНА ПОЛИТИКА

Још покојни Краљ Александар увидео је да су западне велике силе створиле Југославију не за љубав наших лепих очију, већ ради својих интереса. Злоупотребљајући осећај захвалности нашег народа, оне нису допуштале да Југославија води политику својих интереса, већ су тражили да она нарочито у спољној политици, слепо извршава њихова наређења. Краљ Александар је увиђао да је то по Југославију врло опасно и пред трагичан крај свога живота био је одлучно решен да себи извојуге слободне руке у вођењу спољне и унутрашње политике своје земље. Зато је морао платити главом.

И одиста после његове смрти ствари остају по старом. Посланици наших бивших савезника настављају своју политику тоторства. Свакога међу нама ко би се у томе успротивио немилосрдно су склањали с пута. Тако је наша бивша држава била доведена на руб пропасти. Последњи покушај да се она спасе и очува осујећен је пучем од 27 марта.

Пропала је Југославија, као што је пре ње пропала Пољска и толике друге државе. Све су оне гурнуте у рај и против њихових сопствених интереса. И што је најстрашније, све су оне пропадале је дна за другом, не добивши на од куда никакве помоћи. Хладнокрвно и немилосрдно њихови су народи бацани у рат као топовско месо. Гинули су сви сами не знајући зашто.

Па ипак, све ово доведе би још и могло имати некаквог смисла. Ако су и страдали, ти су народи и сами криви утолико, што су дозволили да за љубав другога извлаче кестење из ватре. Али сад настаје оно најстрашније. Све те мале народе, покорене и поробљене, позивају да устају против окупатора, да се голоруки боре све до свога истребљења. Позивају и наш народ.

Човеку се мора да следи крв у жилама пред овом цијном бездушносту! Зар им нису довољне све досадашње жртве у крви српског народа? Зар хоће његово потпуно истребљење? Чему нам земља, макар била велика као земаљска кугла, ако на њој не буде било Срба?

Непојамно је да код нас још има људи који не увиђају какве нам све опасности прете од ове паклене политике. Како могу да наседају њеним лажима и после свега што смо досада препатили? Зар не виде да нам она копа гроб, у који као народ треба да будемо покопани?

Последњи је час да све што је трезвено у нашем народу устане против рушитеља реда и мира, без обзира ма ко они били, и ма за чију љубав они то желели. У питању је бити или небити српског народа.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

Порука претседника Владе сеоским омладинцима

Примајући групу српских сеоских омладинаца, који путују у Немачку, претседник Српске владе генерал Недић поздравио их је, рекавши им између осталог:

„Драга децо моја, ви идете у Велики Немачки Рајх. Ви сте спремни за пут. Ви идете тамо са једним великим циљем, да извршите један велики и свети задатак: један народни посао. Ви идете тамо да видите и да научите у Великом Немачком Рајху оно што ће вам требати као грађанима и као земљорадницима за нов живот у Новој Србији, а то је да постанете савремени земљорадници, да постанете корисни чланови велике српске народне заједнице.

Ви треба да пођете тамо у тај велики свет, ради извршења тога задатка, весело, сигурним коракном, ведра чеља, јер ви нисте ни први, а нећете бити ни сами. Тамо се налазе две групе ваших другова. Оне су отишле пре кратког времена пре вас и не могу да се нахвале пажњом и гостопримством немачким.

И њих и вас ја шаљем у Немачки Рајх да се оспособите да буде стубови Нове Србије, Мајке Србије, те миле и драге нам земље, да буде честитија, поштенија, раднија и срећнија него она стара што је била.

СТВАРАЊЕ СЕЉАЧКЕ ЗАДРУЖНЕ ДРЖАВЕ

Ви сте чули, а и читали сте пре кратког времена да је донесен један нарочити специјалан закон, једна специјална Уредба о српском задругарству. То задругарство базира на вама земљорадницима и оно ће бити основа нове српске државе, а та нова српска држава, коју ћете ви изградити заједно са мном, зваће се СРПСКА СЕЉАЧКА ЗАДРУЖНА ДРЖАВА. У тој српској сељачкој задружној држави биће сви Срби браћа.

То ће бити братска држава, у којој ће сви Срби братски живети, братски радити, братски чувати и бранити српско огњиште, српско село, српски народ и Мајку Србију. Ја хоћу да се ви сви заштитите српском тробојком, па тако да идете у страни свет, да је носите достојанствено на вашим грудима, јер сте ви синови једног честитог и поштеног народа, српског народа и Мајке Србије и свуда и на сваком месту такви треба да будете. За Мајку Србију треба да живите и да умирате, јер она мора да живи вечито.

УТАКМИЦА РАДА

Шаљем вас у Немачку на једну велику међународну утакмицу: утакмицу рада. Тамо су заступљени сви народи из Европе. Али, ви морате да заузмете најбоље место,

прво место. **МОРАТЕ ДА БУДЕТЕ НАЈБОЉИ МЕЂУ НАЈБОЉИМА, НАЈРЕВНИЈИ МЕЂУ НАЈРЕВНИЈИМА.** Такви морате бити зато што ви својим радом и понашањем треба да извојугете српском народу пут који ће водити ка срећи и обнови наше Отаџбине и наше државе. Ви морате да извојугете оно место достојно српском народу, које треба наш

Омладинца Црчевић поздравља претседника владе генерала Недића

(Снимак: Државна пропаганда)

народ да заузме у европској заједници рада.

Ви треба да знате да српска сеоска омладина није непозната у Немачкој. Њено име стекло је право грађанства тамо. То име је звано, признано и вољено. Ви имате само да продужите оно што је већ започето. Ваши претходници су већ извојевали једно достојно место српском народу и то место ви морате да сачувате. Имате само да продужите где су они стали и да наставите онако како су они радили.

Ја знам кога шаљем у Немачку. Ја шаљем вас, најбољу децу српског народа. Шаљем оно што је најбоље у српској нацији, али ви пазите да ту нацију никада и нигде не осрамотите ни постидите. Ви морате да будете најбољи муђе најбољима и први међу првима“.

РАД И ПОШТЕЊЕ

Г. претседник затим спомиње омладинцима пример оне спартанке, која је испраћала свог јединца сина у бој и која је, предајући му штит, рекла, „Сине, с њим, или на њему“. А то значи или да буде јунак и честит, или да се не враћа.

„Децо моја, рекао је затим г. претседник, ви идете у Немачку и добро пазите да се ведра чеља и светла образа вратите у Мајку Србију. Или се не враћајте! Ви идете тамо да својим трудом, радом и понашањем покажете немачком народу и целом

свету животну снагу српског народа и његово право на живот и постојање на овом светом месту, на месту његових отаца, на месту које је костима и крвљу натопљено, које је српско било, српско остаје и биће српско. Ви идете тамо да покажете ту отпорност и ту радиност српског народа, једног народа, који заслужује поштовање и коме треба обезбедити

на и срећан вам пут у Велику Немачку!“

Омладинци су бурно поздравили речи г. претседника Владе. Затим је пришао г. претседнику омладинца Илија Црчевић, чији отац био добровољац. Црчевић је у име свих омладинаца поздравио г. претседника Владе:

„Господине претседниче,

У име наше групе српских омладинаца, која одлази у Немачку на пољопривредни курс, особита ми је част и пријатна дужност да Вам се најплолије захвалим у име своје и у име свих омладинаца на очинским саветима, која сте нам овде изнели, и на старању које стално указујете српској сеоској омладини. Наше задатке схватили смо врло добро и сви Вам се овде заклињемо, дајући Вам часну реч, да ћемо их извршити на опште задовољство Вас и свих оних који упртих очију гледате у нас, сеоске омладинце.

Наша земља је пољопривредна и ми смо свесни да српски земљорадник није довољно упућен у послове, којима се бави од јутра до мрака, кроз сва годишња времена и кроз цео живот. Из стручних књига могли смо да видимо да смо много заостали у том погледу и зато морамо много да радимо да би унапредили нашу пољопривреду и пољопривредну производњу. Али, ми смо свесни, Господине Претседниче, да се наша пољопривреда није могла унапредити разним наређењима, списима, објавама итд. Пољопривреду је могуће унапредити само преко пољопривредних стручњака, који ће у масама помагати народу.

Таква помоћ већ је на помолу у српском народу преко теренске пољопривредне службе. Код нас се тек сада увиђа, а то још није прекасно, да здравља пољопривреда може постојати само на бази јаког и организованог сељаштва. Ми смо то добро схватили и зато сада, после нашег другарског састанка у Београду и растанка са Вама, одлазимо у Немачку да се стручно образујемо у модерној пољопривреди, јер знамо да је то прави и једини пут ка спасењу наше миле Отаџбине мајке Србије. Живела мајка Србија! Живео српски народ! Живео Претседник владе генерал Милан Недић!“

Омладинци су спонтано прихватили последње речи младог Црчевића и клицали мајци Србији, српском народу и генералу Недићу.

Претседник Владе разговарао је затим дуго са појединим омладинцима, распитујући се за њихово стручно образовање и стање привреде у њиховим селима. Том приликом г. претседник је говорио о историји Срба од постанка српске државе па до данас, наглашујући потребу слоге, братства и стручног пољопривредног образовања. Топло поздрављен, г. претседник је, опраштајући се са омладинцима, пожелео им још један пут срећан одлазак за Немачку.

Став Француске

Написао Камил Моклер

Пошто су британско-амерички авијатичари бацили свој терет бомби на Париз и стигли на своје полазне аеродроме, неколико од њих означили су своје крваво дело као „спорт“. И заиста то је био „спорт“, бацати са висине од 6.000 метара несметано бомбе на школе, болнице и безоружно становништво.

Један енглески владика са олтара благословио је убице жена, деце и стараца, док је један говорник на енглеском радиу покушао да оправда овај злочин. Они нису били свесни тога, да су бомбардовањем Париза задали најјачи удар њиховој сопственој пропаганди и показали потпуно отсуство смисла за психологију маса.

Они из Лондона и Вашингтона нису приметили да је међу широким француским масама, грађанима и радницима, настао велики душеван преокрет. Да су имали прилике да слушају, шта се у Паризу говори, у трговинама и подземној железници, разумели би колико је њихова рачуница била погрешна.

Французи су најалост били несложни. Само једна малобројна елита увидела је потребу и залагала се за француско-немачки споразум, за заједничку одбрану Европе против двоструке опасности: од бољшевизма на Истоку и од јеврејског капитализма на Западу. Већина француског народа, рђаво обавештена, огорчена због војничког и политичког слома, увереженог поноса држала се грчевито за стару мисао одмазде, поверовала је енглеским лажима, које су јој вешто сервиране.

Ова већина поклонила је у почетку веру примамљивој тези енглеских „ослободилаца“, она се чак снашла са разарањима неминујемим у једном рату, али је сматрала да ће то довести пораз и одлазак Немаца, њихових „традиционалних непријатеља“. Када су такозвани „ослободиоци“ губили битку за битком у Европи и сва се обећања изјаловила, онда је ова маса, што је више за жаљење него за осуду, полагала све наде у Американце, који су претстављени у најлепшим бојама и којима повероваше пошто нису познавали стварни менталитет Американаца. Они су још увек веровали у оно старо: „Лафајете, ево нас!“

Али ускоро дошла је истина на видело. Она је дошла на место заблуде, на место једне колективне психозе, од које ће се некада историчар Француска згражати. Француска је дошла до сазнања, да *Енглеска мрзи Француску данас више него икада.*

Енглеска не може да опрости француски пораз, још мање да заборави да је Француска закључила примирје, да је одбила да од своје територије створи развалине и хекатомбе жртава.

Енглези су рачунали да ће јој Француска, као претходница, извојевати победу и да ће она, сходно њеној старој навици, победу за себе искористити. Енглеска се сада свети када свесно руши француска пристаништа, у која се не може искрцати, пошто је већ иначе пропала француска трговачка морнарица нестала из Канала,

Енглеска се свети, она руши напредне градове, железничке станице и железничку мрежу, да би трговину, саобраћај и снабдевање парализовала. Она употребљује за то оно оруђе, које најбоље одговара њеном кукавичлуку.

Сва правдања бедним лицемерјем, да се ваздушним нападима уништавају војна постројења немачких окупационих трупа, нетачна су. Ова „војна постројења“, која нападају енглески и амерички пилоти, то су основне школе, цркве и болнице. У томе су најбезобзирнији Американци, који чак и извињења својих дела, сматрају сувишним. Они иначе сматрају убиства за „велики спорт“. Они се нису ни потрудили да бар објаве јавно рат Француској. Познато им је да се не можемо брзину, пошто не располажемо ни војском, ни морнарицом, ни ваздухопловством.

Зашто би се онда Американци одрекли забаве, да бомбе њихових летећих тврђава бацају на цивилно становништво?

За Енглезе почињу Црнци у Калеу, а за Американце Европљани нису људи. По њиховом мишљењу, терористички ваздушни рат, може да да одличне резултате. Он може својим ужасом натерати становништво на улицу, које ће тражити мир по сваку цену, пребацити сву одговорност за претрпљене патње на непријатеља, створити побуне због глади и страха, и тиме условити комунизам и анархију у земљи.

То је јасан план, за чији успех се залажу Енглези и Американци, и који је по својој грозоти непознат у најмрачнијим временима људске историје.

Али овај план је промашио. Пред развалинама и лешевима својих најмилијих француски народ не пролива више сузе. Он стеже песницу. Он нема страха и сад све разуме. Разочарани, до сад колебљиви и неверни, виде најзад истину. После три године лажи и обмана, откривена је ова ужасна завера против Француске. Сви заведени данас знају где стоји непријатељ и да се иза маске „ослободилаца“ скривало цинично лице разбојника и убице.

Терор зближава и уједињује људе. Париско становништво можда је имало неких мана, али оно је храбро и ова англосаксонска уцена чини га огорченим. Оно је преварено и оно то неће никад заборавити. Детонације енглеско-америчких авионских бомби указало је јасно Парижанима, кога треба да мрзе.

Они су направили већ избор између америчког авиона, који доноси смрт и пустош Паризу, и немачког авиона који Француску брани. Направили су избор између издајника данашњице и савезника у будућности.

ТРСТЕНИЧАНИ ЗА ЗАРОБЉЕНИКЕ

На апел среског одбора Црвеног крста, имућнији грађани Трстеника срдечно су се одазвали и редовно шаљу пакете нашим заробљеницима сиромашног стања, који немају могућности да им њихова родбина шаље пакете. Овакав одзив заслужује свак похвалу.

Банкарска кућа Џон Пиерпонт Морган и Ко

Написао Егон Бандман

Џон Пиерпонт Морган који је недавно преминуо у 75 години живота, сматран је у круговима англо-америчког банкарског света „америчким митом финансијске моћи“. За разлику од свога оца, имао је надимак „млађи“. Стари Морган који је умро 1913, био је наимар америчког великог капитала у времену између грађанског рата од 1861 до 1865, па до првог светског рата.

Док су остали амерички милијардери заснивали своја богатства на непокретностима, сировинама и монополисању важних артикала, Пиерпонт Морган пошао је другим путем. Он је био први који је увидео значај емисионих кредита за америчку привреду у већем обиму. Претежни део његове делатности био је управљен томе циљу, како би банкарској кући Ц. П. Морган и Компанији створио диктаторски положај на ефектном тржишту.

Ц. П. Морган и компанија мишљења је...

Ниједно веће индустријско предузеће није могло без пристанка старијег Моргана, да пласира своје акције и обвезнице, док су средње и мање банкарске куће биле приморане да прихвате упис додељених им вредносних акција.

Трговачка писма овог финансијског диктатора, која су почињала безазленом реченицом „Ц. П. Морган и Компанија мишљења је...“, била су у ствари заповест. Једино велики капиталисти, чије је богатство премашило моћ банкарске куће Морган, као што су Рокфелер и Хенри Форд, који је гајио доследно мржњу према банкарству, били су вач домаћаја чаробњачке моћи Морганове банкарске куће.

Стари Морган искористио је монополисани положај на ефектном тржишту и постепено сондирао терен за куповину акција трустова, водећих њујорских банака, и многих осигуравајућих друштава. Његови планови о стварању међународног бродарског труста нису имали нарочитог успеха.

Имовина коју је оставио за собом, званично је процењена на милијарду и по долара, док је на Њујоршкој ефектној берзи владало мишљење, да је она знатно већа.

Када је млади Морган преузео вођство, промениле су се и директиве финансијске политике, тако да се могло рећи, да је брод банкарске куће Морган запловио у политичке воде. Млади Морган ставио је монополисан положај своје куће код пласмана хартија од вредности, у службу политичког одобравања кредита.

Истовремено је Морган процењивао политичке догађаје према потребама за зајмовима и кредитима, при чему је кућа Морган зарађивала замашне провизије. Његови саветодавци при том послу били су Девис, савет-

ник његовог оца, а касније Томас Ламонт.

Финансирање ратова

Један од главних послова те гране пословања, било је финансирање Енглеске у првом светском рату. Када су Енглези били принуђени, да се обрете америчком новчаном тржишту, морали су ступити у везу са апсолутним господаром тог тржишта, а то је била банкарска кућа Морган.

Провизија коју је ова банкарска кућа при томе зарадила, износила је стотине милиона долара. Због ових пословних од-

Ц. П. Морган
(Архив „Српски народ“)

носа, банкарска кућа Ц. П. Морган и Компанија залагала се свим силама да омогући победу Енглеске и њених тадашњих савезника, знајући да ће изгубити своје богатство, ако Енглеска изгуби светски рат.

Улазак Сједињених Америчких Држава у рат на страни Енглеске била је логична последица, која проистиче из обавеза преузетих од стране ове банкарске куће. Суверени господар америчког банкарског система био је довољно снажан, да ову жељу оствари.

После 1918 године, наставио је Морган своје банкарске маневре у политичким водама. Као што је Метерних стајао и за низа конференција после Наполеонових ратова, које су служиле као подршка Бечком миру из године 1815, тако је банкарска кућа Ц. П. Морган режирала мировне конференције, којима је стављено у задатак, да спасе Европу од хаоса који јој је претио.

За Моргана је само било од важности, да се на тим конференцијама и састанцима предложе од стране стручњака зајмови, чију би емисију преузела кућа Морган. Треба се само сетити Дозовог плана из године 1925 и Јанговог зајма из године 1929. И покушаји Поенкареа да стабилизује француски франак, били су потпомогнути од Моргана.

Упркос јаким финансијских ефеката, ова економско-политичка стратегија куће Морган показала се слабом. Покушај лечења европске привреде давањем инјекција у виду кредита,

није довео до оздрављења ове привреде, јер су клице болести проузроковане несрећним мировним уговорима биле конзервисане, и остале неотстрањене.

Кућа Морган пошла је обрнутим путем: један од њених намештеника, који је доцније постао сувласник, Паркер Цилберт, постао је агент за репарације у Немачкој. Моргановац употребљен је, да једва лажан трансфер немачких репарационих обавеза камуфлира. Морган и његови саветници нису били довољно далековиди, како би омогућили државама — дужницима слободу акције, која би им омогућила, да саме нађу излаз. Они нису били довољно конструктивни, да би америчку економску политику упутили оним правцем, који је водио решавању ових проблема. И тако су постали виновници катастрофе светске привреде. Много више успеха имао је један други сувласник Морганове куће, Двајт Мороу, који је потчинио Мексико америчком привредном империјализму.

Катастрофе народа као уносни послови

Ако су се већ Морган и његови сарадници задовољили са провизијом коју су вукли из катастрофа народа, уместо да те катастрофе спрече, они су показали доста довитљивости, да се прилагоде спољно политичким приликама.

Узбуђење које је економска криза проузроковала у америчком народу, довело је до стварања једног сенатског одбора, који се позабавио политичким утицајима, који су натерали амерички народ у рат.

Банкарска кућа Ц. П. Морган и Компанија сматрала је за најпогодније, да се сакрије иза кулиса. У ту сврху издвојена је емисиона фирма Морган — Стекли и Компанија, од главне банкарске ложе Ц. П. Морган и Ко., која се посветила депозитним банкарским пословима.

Истовремено Морган је приступио регруписавању његових известиција. Он је повукао капитал из железница, великих предузећа за снабдевање као и из појединих индустријских група.

Као што је ово издвајање депозитног од емисионог банкарства повећало утицај овог моћног банкара, тако је и његов закулисни политички утицај знатно порастао. Морган је био онај главни покретач, који је указао америчкој привреди, да је наоружање једини излаз из хаоса, који је створен Њу Дилом.

Банкарска кућа Ц. П. Морган и Компанија јесте данас опет повереник енглеске државне благајне у Сједињеним Америчким Државама. Морган је до своје смрти одиграо своју стару улогу, а то је искористишавање политичких послова, па чак и политичких катастрофа у сврху остварења уносних послова.

Шта српски народ мора да зна о данашњој Немачкој

Утисци српских новинара са пута по Немачкој углавном су већ изнети. Они су писани у поштеној намери да српском народу истинито прикажу Немачку у четвртој години рата. Није то била никаква пропаганда, већ честито и неопходно обавештавање српске јавности, која мора да зна истину и која треба да схвати да су приче туђинске пропаганде исто онакве одвратне лажи, као што су биле и оне, које је српски народ платио својом слободом, као и безбројним некорисним жртвама.

Истине ради морамо рећи да то није била сврха нашег путовања. Позив који је српским новинарима био упућен одређивао је за циљ обилазак наших радничких логора и обавештавање наше јавности о животу наших људи у Немачкој. Програм нашег пута, спреман са немачком педантношћу, подређен је био тој сврси. Отуда сасвим јасно да изношење ових других утисака, исто тако важних, а сигурно далеко судбоноснијих, није било тражено од наших домаћина.

Ако смо ту границу прекорачили, учинили смо то по сопственом нахођењу, сматрајући да то наша јавност с правом очекује од нас. Али исто тако морамо признати да је и за саме нас, — не потцењујући нимало важност живота десетине хиљада Срба у Немачкој — ово претстављало врло живи интерес.

Видети Немачку у четвртој ратној години, после тек завршених тешких и крвавих борби на истоку, после многих ваздушних напада са стране енглеско-америчке авијације и најзад после тоталне мобилизације! За сваког човека то претставља највећи интерес, нарочито за новинара.

Зато је и наша највећа пажња била посвећена томе, а уверени смо да то исто тако претставља и највећи интерес наше јавности.

Снага духа немачког народа

Зато смо томе посветили и највише простора. Па ипак, хтели би смо да у једноме чланку сведемо та наша запажања, како би још јасније, још недвосмисленије подвукли оне утиске, који су нам, после скоро тронедељног боравка у Немачкој остали као уклесани.

Рекли смо већ одмах у почетку да се оно што највише импонира у Немачкој то је снага духа немачког народа, која и данас, упркос многим искушењима и лишавањима која рат сам собом намеће, стоји неокрњена. Немачки народ зна шта би за њега значило изгубити рат. У њему је још живо сећање на прошли рат и на године беде и понижења. Поред тога он је свестан опасности са Истока. Он је својим сопственим очима сагледао сву беду и пустош коју бољшевици носе собом.

Зато ни искушења, ни лишавања, ни жртве нису поколебале његово духовно јединство. Зато и данас у четвртој ратној години он стоји уједињен у вољи и напорима.

Али исто тако треба знати да сва та лишавања, упркос овако дугом трајању рата, нису ни та-

ко страшна, ни тако тешка. Најмање пак штетна. Онолико колико је потребно за одржавање живота, оно што живот намеће човеку као неминовну неопходност, држава му је осигурала и он то може увек и свуда да добије по цени која потпуно одговара и приходима оних најнижих. Притом, он зна да и ако постоје лишавања, она засежу све подједнако. И ако неко добије веће следовање, то ће бити само онај који своју енергију више троши у корист заједничке борбе, а никако зато што има више материјалних могућности.

Докле та правичност у подели иде најбоље ће посведочити чињеница да је на најсвечанијим

губити рат, који боље од свих народа зна шта носи бољшевицизам!

Они који у својим оценама не узимају у обзир ове чињенице, чине фаталну погрешку која се само њима и њиховом народу може осветити.

Немачки народ зна истину

Тежина битки на Истоку није скривена од немачког народа. А и како би могла бити кад нема породица која преко својих најмилијих и најдражих није заступљена у њој? Суровост те битке види немачки народ по жртвама које приноси и које нису мале. Али исто тако као

ма њеном тврђењу Берлин би без мало имао бити порушен.

Прошли смо доста места у Немачкој. Били у највећим индустријским центрима. У Берлину провели више дана. Прошли га унакрст возовима, аутомобилима, трамвајима и пешице. О рушењу индустријских и војничких објеката није било ни речи. Ако је који случајно погођен, била је то случајност, али никако нарочито циљање.

Уосталом, о рушењу немачких градова, судећи баш по Берлину, тешко би могло бити речи. О паљењу да. 90% оштећених кућа у Берлину оштећено је запаљивим бомбама, а тек 10%, а можда и мање, разорним. Према томе за нас је сасвим јасно би-

то било само под утицајем јевреја, који су успели да се Енглеској наметну за господаре.

Сада, пак када Немачка бије на Истоку тешку и одлучну битку, од које не зависи само судбина немачког народа, већ и целе Европе, па самим тим и Енглеске, терористички ваздушни напади Енглеза на немачке градове мењају став немачког народа према Енглезима. И тако немачко јединство постаје још снажније.

Да ли ти терористички напади погађају немачку индустрију? То питање постављало се и нама. По ономе што смо ми видели, а видели смо врло много, може се слободно одговорити негативно. Кроз целу Немачку подигнуте су хиљаде нових фабрика. Велики индустријски центри пресељени су углавном у добро осигуране крајеве, маскирани огромним немачким шумама. Над једним таквим великим предузећем у коме смо боравили до сада није пала ниједна једина непријатељска бомба, а о величини његовој може се судити по чињеницама да је у њему за послено више десетина хиљада радника, чији су лагери исто тако добро скривени у густе шуме.

Али најбољи доказ за овај не- сметани рад немачке индустрије су оне огромне композиције ратног материјала које на свима пругама срећете како пуном брзином одлазе на фронтине. А још већи онај безброј тек подигнутих фабрика чији се нови димњаци виде кроз окна возова који вас носе по Немачкој.

Резултати тоталне мобилизације

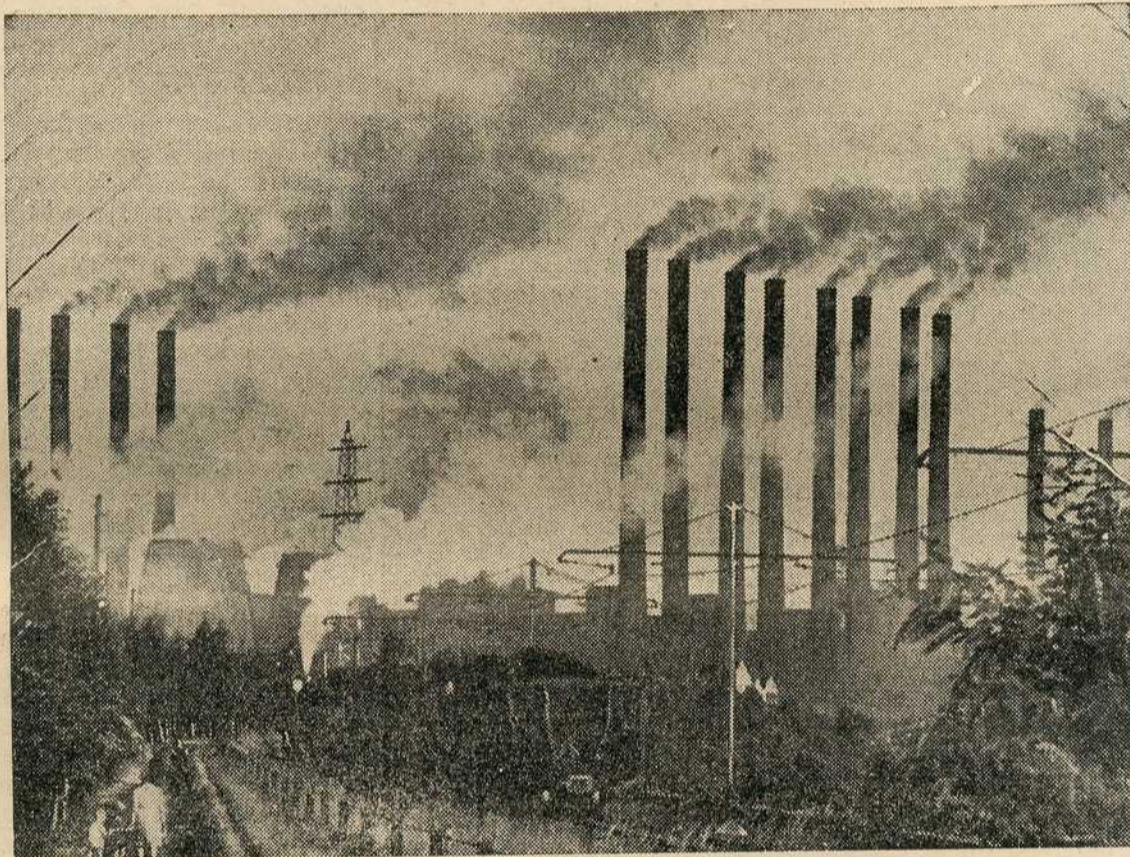
Тотална мобилизација у Немачкој дала је немачкој индустрији милионе радника, а с друге стране, она је ослободила милионе Немаца за извршење војне дужности, уводећи жену на све послове где човек није неопходан.

Онај весели изглед жена које на свим станицама врше утовар и истовар поште, жена које се као железнички кондуктери провлаче кроз препуне возове, увек с осмехом, жена које смо гледали у фабричким радионицама или на селима, показују јасно да је тотална мобилизација била не само одлука владе, већ и одлука народа решеног да се до краја заложу у борби за победу.

Ето то наш народ треба да зна. Треба да схвати да у немачком фронту нема слабог места. Да и у четвртој ратној години немачки народ стоји уједињен у вољи и напорима, свестан до последњег, да ова борба значи за њега битку на живот или смрт. И да ће је он сигурно тако и водити.

Ови редови ради тога су и написани.

Р. В. Живадиновић

Многбројне фабрике по Немачкој кују оружје за борце против бољшевизма

(Архив „Српски Народ“)

банкетима служено оно, што смо сутра дан могли да добијемо и у радничким или логорским ресторанима. И ако је било какве разлике, она се могла приметити само у сервирању. Али више меса, масноћа или шећера није било нигде од онога колико је одређено за сваког немачког грађанина, сем за оне чији тежак физички рад захтева јачу исхрану.

Брига за децу

Али ако су се старији могли да одрекну много чега, за децу ратна лишавања скоро не постоје. За њих је све обезбеђено. Они ради чије се будућности углавном води овај рат, они ради којих се приносе све жртве, трпе сва лишавања — не осећају тегобе рата. Отаџбина се побринула за њих. И то за све подједнако. И за оне најбогатије и за оне чији родитељи не би били у стању да им све пруже. Поготову за оне чији су родитељи пали на пољу части и чија деца постају у пуном смислу деца отаџбине.

Како онда може да буде ослабљено духовно јединство немачког народа? Како онда, при сазнању све опасности може да буде поколебана отпорност немачког народа, који боље од свих других зна шта значи из-

што од њега није скривена тежина битке, није скривена ни величина опасности.

Он ју је сагледао сопственим очима у своме огромном броју, или очима своје рођене деце. Он о њој може да сазна и из прича милиона руских људи без којих није ниједан немачки град, ниједно немачко село. Од њих он може да сазна најбоље шта га чека ако би у једном тренутку поклекнуо у борби и дозволио да се опасност са Истока сруши на његову земљу, а отуда и на целу Европу.

И ето та величина опасности оправдава величину жртве и даје снагу немачком народу за нове напоре, за нове жртве и ради сопственог спасења и ради спасења целог човечанства. Отуда ни те жртве не ломе његову вољу, не слабе његово јединство, већ, напротив, чине нам се да га још више челиче и поттичу.

Они који о томе не воде рачуна у својим проценама ситуације чине тежак грех и према себи и према свом народу.

Код нас се врло много говорило о тешком бомбардовању немачких градова и индустријских центара. Туђинска пропаганда успевала је да убаци веровање да је један део немачке претворен у прах и пепео. Пре-

ло да су сви ти напади били уперени углавном противу цивилног становништва. Јер осим једног царинског магацина, на једној железничкој станици у Берлину нисмо видели погођен ниједан саобраћајни објекат, а прошли смо преко 2.000 километара баш у западној и северној Немачкој.

У самом Берлину та рушења не претстављају никакав страховит ударац. Има читавих квартава, великих као наш Београд, у којима ћете узалуд тражити трагове бомбардовања. Има, пак, улица у којима је запаљено или срушено две или три куће, а у оним дугачким километрима могли би набројати десетак.

Али то није ни важно. Важно је то како се тај терор одражава на дух немачког народа, на његову отпорност и вољу.

Последице енглеског ваздушног терора

У Немачкој није било мржње према Енглеској. Напротив, идући за својим расним принципима Нова Немачка је пружала руке измирења и пријатељства Енглеској. У „Мајн Кампф“ Фирер је отворено проповедао то пријатељство, постављајући га као услов немачке спољне политике. Енглези су га одбацили. У Немачкој се дуго веровало да је

НЕДЕЉА ДАНА НА РАТИШТИМА

ФРОНТ МАРТИНИК

Амерички министар морнарице Нокс пре кратког времена је изјавио да немачке подморнице не могу да се снабдевају горивом на Мартинику, јер је америчка флота, која крстари око тог острва, веома будна. Али неки амерички посланик Морисон је рекао да се преко радија чује како се договарају немачки подморнички командири са француским властима на Мартинику о снабдевању подморница намирницама. Овај Морисонов говор је полазна тачка за стварање новог фронта против Француске, тј. против Европе — фронта на Мартинику.

Нико ни у Америци не верује у Морисонова тврђења, јер се зна да су слична тврђења за Дакар, Мартиник, и многе друге француске поседе била оповргнута чак и од стране америчке владе (наравно после заузећа тих колонија). Али, после ове Морисонове бајке појавиле су се друге, као на пример смешна верзија да би Мартиник могао да буде база за немачко искрцавање у Америци. Ова верзија је карактеристична за психу америчких водећих кругова, који живе у вечитом страху од нередних опасности. Сада су Рузвелтов попомоћници прогласили као прво начело будућег мира „слободу од страха“, тј. такво уређење света где Американци не би морали страховати од кога било (наравно, то не значи да други народи не би имали разлога да се плаше од Американаца, јер Вашингтон замишља будући светски поредак као свеопшту демилитаризацију с тим да ће имати војску само САД као светски гарант мира).

Страх Рузвелтове империје од малог острва маршала Петена карактерише ратни менталитет јенкиа. Американци су, изгледа, решили да се ослободе тог страха. Почели су да тврде како је адмирал Робер, гувернер Мартиника, лакомислено одбио сарадњу с Америком, како он оружано снагом држи у својим рукама становништво острва и како острво очекује спас од Робера желећи долазак америчких трупа.

Ова припрема мартиничког догађаја је најважнији догађај протекле недеље. Важнији чак и од туниских борби — јер конечно открива смисао америчке стратегије у рату. Тај смисао је — о својење земаља које припадају свима државама, без обзира да ли су ранији савезници (Француска) или садашњи пријатељи (Британија). Грабеж је америчка стратегија.

РТ БОН

У Тунису, после сједињења Ромелових и Арнимових трупа, генерал-фелдмаршал Ромел је био позван у Немачку, јер његово здравствено стање није дозвољавало да и даље буде у борбама (он је од октобра руководио биткама, иако је био тешко болестан). Генерал фон Арним је добио наређење да евакуише туниски фронт, јер је улога североафричког ратишта била одиграна. Више од 30 месеци тај фронт је апсорбовао све снаге Британске империје. Од момента ступања Америке у рат, почеле су припреме Американаца за интервенцију на том ратишту и тако је и америчка снага била везана за тај фронт. Од месеца октобра прошле године почела је завршна фаза борбе на североафричком ратишту.

Испочетка су само Енглези, а затим Енглези са Американцима, нападали осовинску војску, желећи да се ослободе непријатеља, који је својим присуством у Северној Африци онемогућавао какве друге стратегиске акције у области Медитерана. Једна осовинска армија бранила се шест месеци против четири непријатељске и својом херојском одбраном дала је Осовинци могућност да се доврши Атлантски бедем, да се изграде утврђења

на медитеранским обалама, да се прегрупишу снаге Рајха и Италије за случај разних евентуалности у јужном делу Европе и, најзад, да се те снаге повећају помоћу тоталне мобилизације.

Принц Евгеније Савојски, нападајући Турке у Београду, опколио је град линијом утврђења. Истовремено је направно другу линију, спољну која се сада погрешно зове Лауданов шанац, уместо Еугенов шанац, а која је требала да одбрани војску принца Евгенија од турских снага које су долазиле у помоћ Београду. Ова спољна линија је служила као помоћни фронт, док је главни фронт био према турској тврђави на сливу Саве и Дунава. Тај помоћни фронт помагао је да се постигне победа на главном фронту. Исто тако туниски фронт, као помоћни, помагао је да се постигне одбрањена победа у зимској битци на Истоку.

Туниски фронт је престао да буде неопходан, и зато је извршена његова евакуација. Осовинске заштитнице, које су штитиле ту евакуацију, наставиле су борбу против непријатеља који је био у бројној надмоћности, а на појединим местима у десетострукој. Губитак Бизерте и Туниса погоршао је ситуацију Арнимове војске, али није смањило њену отпорност: његови одреди борили су се код Рта Бон до последњег метка, до последње могућности искорисћавања бајонета.

НЕРВОЗА НА ИСТОКУ

Истовремено са завршном фазом борбе на туниском мостобрану, водиле су се тешке борбе и на кубанском мостобрану. Бољшевици су нападали, али без и најмањег успеха. Пошто је њихово искрцавање пре два месеца јужно од Новоросијска пропало уз највеће губитке по тај одред, они су покушали искрцавање на левом крилу немачке војске, код града Темрјук, у делти Кубана. И овде су доживели неуспех.

Одавно је већ Харолд Кинг, Рајтеров дописник из Москве, прорицао: „По мом дубоком убеђењу, кубански мостобран ће ускоро пасти“. Мостобран није пао, већ је опала бољшевичка нападна енергија. А Харолд Кинг сада прориче велику немачку офанзиву која тобоже непосредно претстоји.

Понављање тих сталних вести о немачким офанзивним намерама показује да у Москви влада извесна нервоза. „Правда“, од 9 маја, пише: „Непријатељ је јак. Мораћемо да се са жестином боримо, да би му се одупрли. Могуће је да ћемо морати на извесним секторима фронта да останемо у дефанзиви“.

Сада из Москве пишу да су Немци припремили свеже трупе на више сектора фронта дугачког 3.200 километара. Нервоза је ту.

Као и увек, читајући такве вести, треба имати у виду да намере немачке Врховне команде нису никоме познате, чак ни далековидом Харолду Кингу. Верзије о немачким офанзивним плановима шире се, дакле, са дуплим циљем: ако се офанзива оствари, онда ће пророци говорити да су били у праву; ако пак не дође до офанзиве, онда ће британска пропаганда тврдити да Немци нису били у стању да нападну.

КАЈЗЕРОВИ САНДУЦИ

За сада се немачка иницијатива испољава у поморским операцијама. Док Јапаници блокирају Аустралију, док група немачких подморница, потпомогнута од стране италијанских, оперише у Индиском океану, главна снага Деницове подморничке флоте успешно напада непријатељске конвоје на Атлантику. Као једна од последица те акције, забележена је сада велика

навала оштећених британскоамеричких пароброда у „санаторијуму“ на источној обали САД: у доковима се сада налазе ништа мање од 312 пароброда оштећених од торпеда и бомби.

Губитци у поморском персоналу су такви да се америчке власти носе мишљу да се уведе насилно регрутовање људства за трговачки поморски саобраћај. Из званичног извештаја америчког министарства војске о губитцима америчке армије, који је објављен 12 маја, види се да је до сада убијено 12.964 америчка војника, а нестало је 38.189, (не рачунајући 13.327 заробљених). Немамо разлога да верујемо у тачност ових, без сумње, јако смањених бројева, али је карактеристично да је број несталих трипут већи од броја убијених, — то значи да је много америчких војника потонуло приликом вођења преко океана.

Кајзер се обрнуо својим рекордима. Сада је већ сваком Американцу познато да је изградња пароброда за 10 дана један најобичнији швиндл. Такав један пароброд, пре но што буде склопљен, захтева ништа мање од 100 радних дана. Са таквим „рекордима“ ради и свака друга паробродска индустрија, али са другим квалитетом него Кајзерова. Већ је било више случајева да су се Кајзерови пароброди преламали и то не услед дејства торпеда, већ услед тога што пароброд подигнут на једном океанском таласу није могао да издржи сопствени терет.

Интересантне податке о неким детаљима америчких губитака на мору износи један швајцарски лист. Он пише да сваки танк који је из Америке послат на ратиште, има 700 различитих делова или алатки које су потребне за састављање тих делова.

ЈАПАН У АКТИВНОСТИ

Али постоји једно ратиште на које уопште не долази амерички ратни материјал: чунгкиншка Кина и даље остаје изолована. Додуше, она је добила извесан број америчких авиона и авијатичара. Чанг Кај Шек осим тих америчких „сарадника“ има и комунистичких. Али та комунистичка војска Северне Кине толико је потучена у последње време да броји свега 180.000 војника, који су готово лишени оружја и муниције. Наступиле су тешке трзавице између команде те црвене војске, које захтева од Чанг Кај Шека материјалну помоћ, и Чанг Кај Шека који не може ту помоћ да укаже.

Чунгкиншки војни лист „Саотанг Пао“ се жали да чунгкиншка Кина не добија материјалне помоћи од својих пријатеља. Тај лист опомиње Британију и Америку на то да јапанске победе последњих дана у Кини нису локални догађаји, већ су чињенице које повећавају војну и привредну снагу Јапана у његовом ратовању на Пацифику.

Чанг Кај Шек располаже са 304 дивизије које броје свега 2.700.000 војника. То значи да дивизија има само 9.000 људи. Али за та 2.700.000 војника постоји свега 760.000 пушака и 1200 топова. Према томе, Чанг Кај Шекова војска је војска кулија а не војника.

Американци су се помирили с тим да је чунгкиншка Кина престаја да буде активан и користан фактор у рату. Американци се теше другим „крупнијим“ стварима, као што су, на пример, операције против Мартиника. Али баш зато што се баве таквим политико-стратигским плановима и што се налазе у стању „неслободе од страха“, они само доказују да не могу бити победници у овом рату. У рату може победити онај који има пред особом стварне стратегиске циљеве и који уме да иде мушки тим циљевима. Победиће Тројни Пакт.

М. Војновић

ЦЕНЕ ОСНОВНОМ ПОВРЉУ НЕЋЕ СЕ МАКСИМИРАТИ

Искуство иностранства показало је неопходност контроле цена у ратном времену.

Код нас, где је слобода трговине још у почетку овог рата у Европи била схваћена као прерогатива трговаца и многих произвођача да без скрупула дижу цене намирницама, потреба контроле била је у толико већа. Али, у толико је теже било њено ефикасно спровођење, што је наишла на реакцију код несавесних трговаца и произвођача с једне стране, а привођена је у дело у тренутку једног великог гривредног и политичког поремећаја, потенцираног нередима који су били завладали у земљи.

Због тога је прошло дуже времена док је новообразовани Комесаријат за цене и наднице успео да организује своју акцију и делокруг у самој централи у Београду, а затим у свим својим окружним и среским границама у унутрашњости.

Данас је Комесаријат већ административно организована установа, од које треба очекивати да ступи у пуно и ефикасно систематско дејство.

Још до недавно било је нажалост доста потрошача, који су тврдили како је „црна берза златна берза“ и како је она чак неопходно потребна. Данас изгледа да и ти почињу да мењају мишљење кад су видели до каквих је фантастичних цена црна берза у својој безочности могла дотерати. А баш захваљујући тим потрошачима, који су располагали већом количином новца и крили црноберзијанце, постигнут је у гоњењу црне берзе далеко мањи успех него што би иначе, уз сарадњу потрошача, био постигнут.

Заиста, данас црноберзијанац није више нека „омиљена личност“, већ почиње да се сматра друштвеним непријатељем, недостојним чланом једне државне и друштвене заједнице, кога треба омаловажавати, жигосати и клонити га се. То схватање које се поступно развија код грађанства несумњиво ће много помоћи да се црној берзи у што већој мери стане на пут.

Заштита грађанства и валуте

Задатак Комесаријата за цене и наднице, односно политике цена, је на првом месту социјалан, то јест заштита оних широких народних слојева, којима је роба на црној берзи због њених цена неприступачна. А то је једна трећина становништва, углавном градског, коју састављају чиновници, остали платежници и радници; најзад и сеоског у крајевима пасивним или са ограниченом производњом у којој недостају основни артикли за исхрану.

Затим, треба да се обезбеди респектовање вредности новца, чији је однос према немачкој валути и валутама осталих земаља већ утврђен. Ако ми сами не поштујемо вредност нашег новца, како можемо очекивати да га поштује иностранство? А шта би значило пад вредности динара, односно инфлација, то је врло добро познато из иностраног искуства.

Има неких који сматрају да је скоку цена узрок велика ко-

личина новчаног оптицаја. Ни то није тачно. Јер, у бившој држави, тај оптицај износио је око 1.000 динара по становнику, док данас у Србији износи око 5.000. Тиме би се могао донекле оправдати евентуални петоструки скок цена, а никако оне цене које црна берза поставља, злоупотребавајући психозу стварања залиха и неоправдани страх од потпуне несташнице робе.

Слободне цене поврћа

Да би што више задовољио оправдане захтеве и потребе како произвођача, тако и потрошача, Комесаријат за цене и наднице усвојио је за будуће принцип еластичности цена. То јест, великој већини намирница цене се неће прописивати шаблонски, него ће се пустити да се оне саме образују на тржишту, али под строгом контролом да се у то не умешају прсти шпекулације и стварање вештачке психозе.

Први покушаји ове еластичности већ се виде на београдском тржишту и за почетак можемо рећи да она показује добре резултате. Ма да смо тек у почетку сезоне, београдске пијацице су пуне разног зеленог поврћа: гомили зелене салате, спанаћа и младог лука прекривају пиљарске тезга, а домаћице се чак погађају око цене и одлазе кући задовољне са пуним зембилима.

Цена првој салати била је одобрена од стране Комесаријата на 45 динара по главици. Данас се већ за 5 динара, па и мање, може добити лепа главица, а по свему изгледа да ће цене ићи још на ниже. Спанаћ, који се појавио по цени од 60 динара, већ је спао на 40, а иде и ниже, док велике вагонске количине стално пристижу из унутрашњости.

Комесаријат неће даље интервенисати у погледу цена поврћа. Исто тако неће интервенисати ни код разног основног поврћа које буде постепено наилазило на тржиште, све докле док се цене буду развијале према односу понуде и тражње.

Неке шаливине веле, а можда је и тачно, да многи пиљари, који су се раније поред привидно празних тезги бавили уносом трговином „испод тезге“, сад кукају и веле да немају више рачуна да раде.

Било то тачно или не, дотични не смеју заборавити, да ће се ствар сасвим друкчије окренути ако покушају да изведу ма какву шпекулацију са циљем да поремете правилан однос понуде и тражње. У том случају Комесаријат ће интервенисати немилосрдно и кривци ће бити кажњени најстрожијим казнама како новчаним, тако затвором и принудним радом.

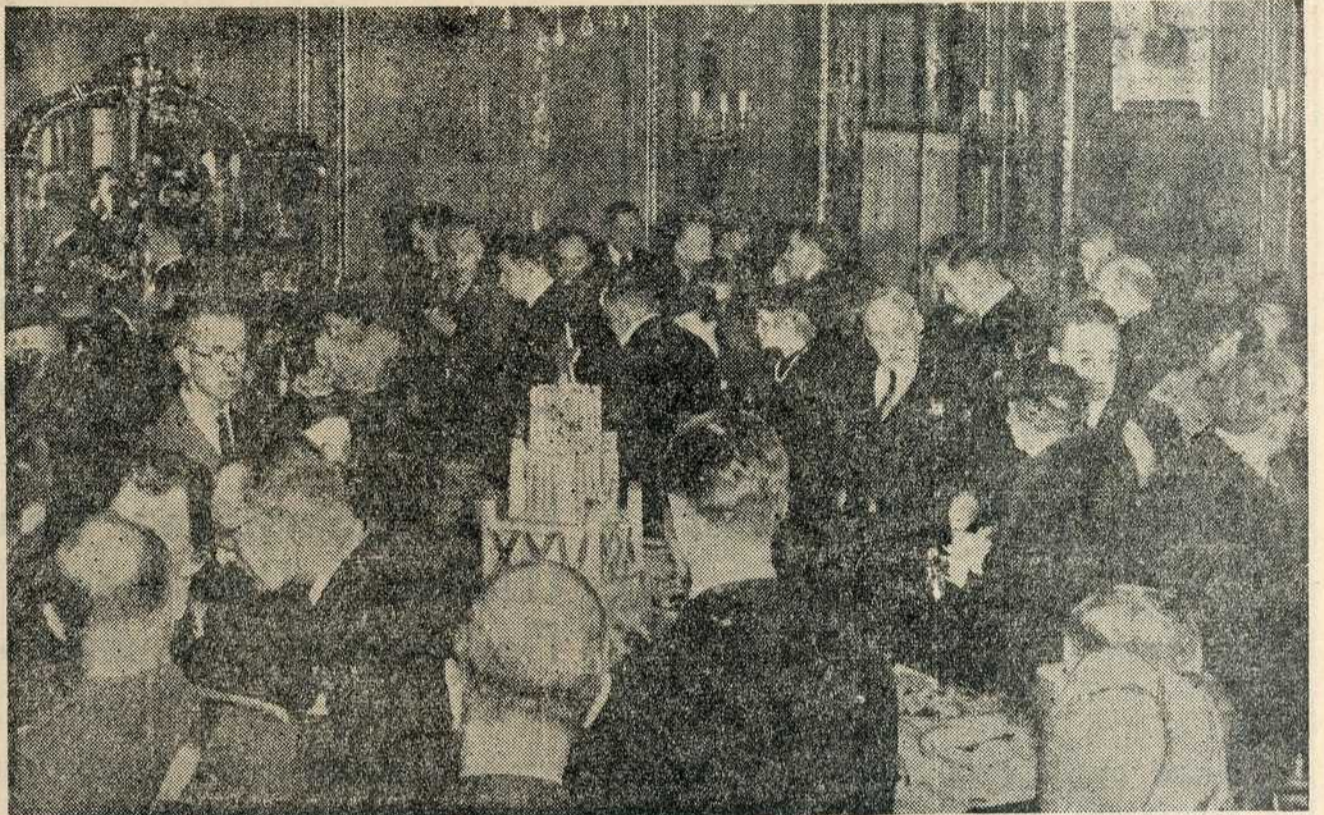
Захваљујући с једне стране овој новој еластичности у погледу контроле цена, с друге стране великом броју београђана који су у самом граду и у целој ближој и даљој околини обрадили и засејали зајста сваку стопу земље, и захваљујући Господу што је дао овако повољно пролеће, можемо са много поверења дочекати претстојеће лето и јесен.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

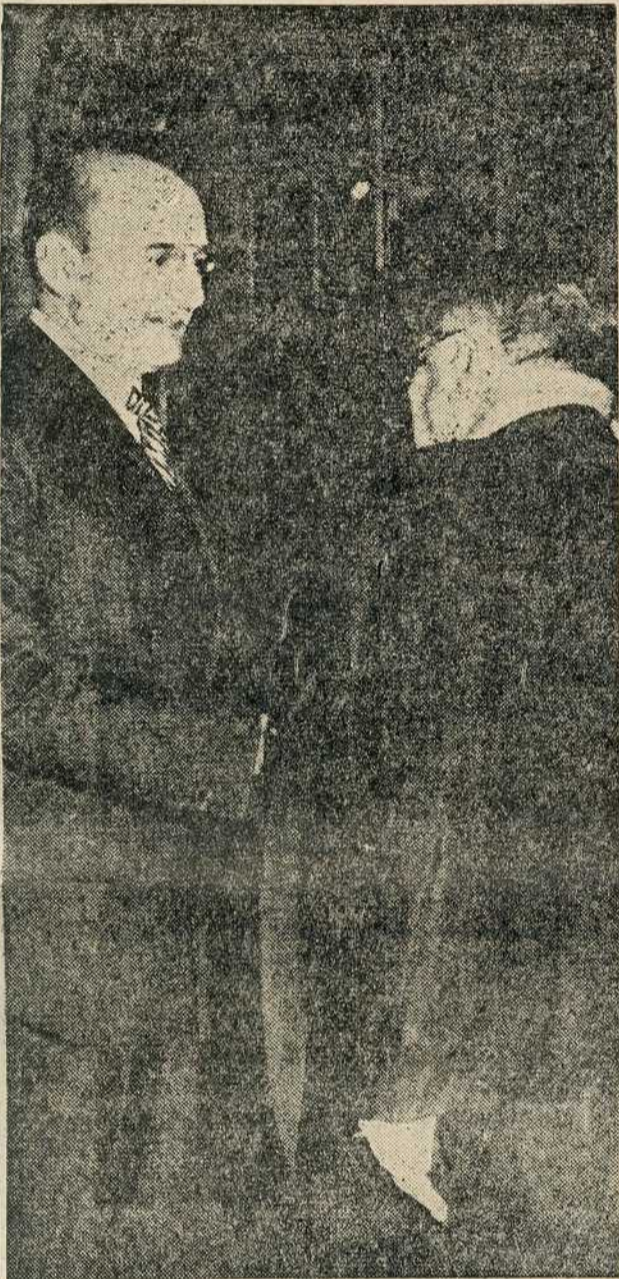
Савез бољшевиизма и плутокрације

Приликом прославе 25-годишњице бољшевичке револуције, приредио је јеврејин-амбасадор Литвинов-Финкелштајн свечани пријем, који је сакупио амерички плутократски слој у луксузним дворанама совјетске амбасаде у Вашингтону. Све што је јеврејско и све што спада у заклете непријатеље Европе сакупило се, тако да је број позваних износио преко 1200. Као прворазредну атракцију донео је највећи амерички илустровани часопис »Лајф« читаве стране слика и опширан извештај. »Српски народ преноси слике из »Лајфа«.

ГОРЕ:

Плутократско - бољшевички гости навалили су на сто пун ђаконија. Гомила се тиска и дива гипсаном моделу »Совјетске палате« са српом и чекићем и петокраком звездом на врху торња. Из учтивости прелази се преко тога, да ова палата уопште не постоји, и нехотице се мисли на Потемкинова села.

ЛЕВО:

У Ваше здравље господине Литвинове! — Није изостао ни велики хвалисавац, амерички министар морнарице Франк Нокс, обилно гостећи се кавијаром и вотком.

ДОЛЕ:

И Самнера Велса са госпођом дочекала је госпођа Литвинов. Занимљиво је да се овај срдачни сусрет одиграо баш непосредно под сликом на зиду, која приказује бољшевички јуриш на зимску палату цара Николе Другог, у новембру 1917.

Јевреји међу собом. Рузвелтов министар финансија, јеврејин Хенри Моргентау стеже руку јеврејину Литвинову.

Госпођа Литвинов, бољшевичка »леди патронеса«, у дречеће црвеној балској хаљини, у разговору са америчким државним секретаром Корделом Халом и његовом женом јеврејком.

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

(пређе Управа фондова, основана 1862 год.)
ЦЕНТРАЛА У БЕОГРАДУ

ФИЛИЈАЛЕ : Ниш, Крагујевац, Ваљево, Чачак, Ужице,
Шабац, Лесковац, Зајечар, Крушевац,
Петровград, Панчево и Вршац

Банка рукује свим државним и јавним фондовима; пупилним, депозитним и црквеним капиталима; манастирским општинским и задужбинским новцем и т. д.

Банка поред улога на штедњу прима и улоге на текући рачун, којим сопственик депонира чеком или писменим налогом, те се тиме омогућује без употребе готовине платни промет са лицима која имају такође ове ргчуне код Банке односно њених филијала или код других новчаних завода.

Банка врши исплате и наплате за рачун комитената преко својих филијала.

За важне народно привредне сврхе одобрава хипотекарне зајмове, зајмове по текућем рачуну и друге краткорочне зајмове. Одобрава зајмове општинама и самоуправним телима на подлози приреза и прихода.

Обавља све остале врсте банкарских послова.

272 1—1

**ЗА СВЕ
БАНЧИНЕ
ОБАВЕЗЕ
ЈАМЧИ
ДРЖАВА**

ЗЕМЉОРАДНИЦИ!

I. Улажите сувишне своје готовине на штедњу код

Привилеговане аграрне банке а. д.

На тај начин

- 1) осигураћете свој новац да вам не пропадне (услед крађе, пожара итд.),
- 2) уместо што би вам новац бесплодно лежао он ће вући камату.

II. Исплаћује своје дугове код Привилеговане аграрне банке у целости или бар измирите све остале ануитете.

Данас је најпогодније време да се ослободите дугова који су дуго теретили ваша газдинства. Високе цене пољопривредних производа омогућавају вам лако и повољно раздужење и поновно успостављање кредитне способности.

Прибирањем горњих средстава код Привилеговане аграрне банке, она ће се оспособити да у времену када вама и вашим установама (задругама итд.) буде требало кредита, она буде у стању да вам потребан новац за рад и привреду стави на расположење.

273 1—1

КОНВОЈ ЗА МАЛТУ

Исповест Едвина Џ. Рендела,
вишег електричара у америчкој трговачкој морнарици

КРЕЋЕМО из Шкотске у девет сати увече. Конвој је састављен из четрнаест бродова; прате га бојни бродови, крстарице, носачи авиона и разарачи. Рекао би човек да су ради нас мобилисали целу ту много хваљену британску морнарицу.

Нико нема ни појма о томе куда крећемо, изузев, разуме се, команданта конвоја. На сваки начин, многи знаци указују на то да то баш неће бити леп излет. Сваки кут брода набијен је као право убојно слагиште. Има ту муниције сваке врсте, па и такве за коју никад нисмо ни чули. Гдегод има још мало места, натрпали су читаве брегове угља. Тај угљак намењен је огреву и осветљењу људи у земљи у коју крећемо, али уједно служи и циљу да ублажи дејство бомби које би удариле у наш брод.

Стојимо у групама и нагађамо куда ли креће конвој. Неко вели »Дакар«; други опет каже: »На други фронт« — показујући при томе на силне ратне бродове око нас. Опет други »гласају« за Александрију, Источну Африку или Мадагаскар. Долази и до опклада. Тек после неколико дана у могућности сам да учиним крај томе погађању и нагађању. Ево како је то било. Позвао ме је командант конвоја и показао ми је електричну дизалицу за сидро на којој је био настао квар.

— Колико вам времена треба да ово оправите? — пита ме командант.

— Неколико сати.

— Добро. Требаће нам то кад стигнемо на Малту.

Дакле Малта!

Не могу рећи да сам баш очаран тим открићем. Уосталом нису очарани ни други који сам открио ту тајну. Не може се рећи да је Средоземно море ових дана згодан крај за шетње и излете.

Крећемо према југу, на растојању од неколико стотина миља од француске обале. Све је мирно. Само с времена на време, по неки од ратних бродова баца подводну бомбу, за случај да нам се, непримећено, прикрала каква подморница. Експлозије су прилично јаке, али нико не обраћа пажњу на њих. При путовању у конвоју то су ствари које »спадају у рок службе«.

Наш брод има 10.000 тона; наоружан је као прави правцати јеж. Топови на прамцу, топови на крми, топови на боковима. Поред нас у овом конвоју пливи само још један брод са америчком посадом; већи је од нас, има 12.000 тона. Остатак конвоја састоји се из британских бродова, све од 10.000 до 12.000 тона. Најважнији члан конвоја, његово мезимче тако рећи, јесте брод-цистерна »Охајо«, грађен у Америци, али са британском посадом. Носи хиљадама галона петролеја.

Више појединости не смем да објавим. Главно је да је сав материјал који преносимо од велике важности за Малту. Так сам доцније чуо да је пред полазак конвоја свим заповедницима ратних бродова који нас прате прочитано поверљиво писмо министра претседника г. Винстона Черчила и првог лорда адмиралитета г. Александра. У том писму вели се између осталог: »Овај конвој има да се пробије како зна и уме, по сваку цену!«

Понедељак. — Ево нас већ седам дана на путу. Нашто после поноћи прошли смо Гибралтар. Кроз округло прозорче своје кабине могу да разазнам тамне контуре наших бродова. Плове управо геометриски изравњани. На нашим бродовима све је замрачено. Око нас, пак, креће се сјасет рибарских чамаца, који су осветљени као какве божићне јелке.

»Носи вас ђаво, мислим ја, разуме се да сваки од вас има радио-апарат. Ако »Черчи« (амерички надимак за Немце; народски диминутив речи »Чермен« — Немац) још не зна да стигнемо, сад ће сигурно »сванати«. И Гибралтарска стена сва је за-

Амерички часопис »Емерикен магазин« донео је у свом јануарском броју као сензацију првог реда исповест Едвина Џ. Рендела, вишег електричара америчке трговачке морнарице, о доживљајима на путовању конвоја који је био изложен непрекидним нападима и који је најзад потпуно уништен. Сматрајући да ће овај опис из англосаксонског извора интересовати читаоце »Српског народа«, преносимо га у целини.

мрачена, док је суседна шпанска обала осветљана. Питам се колико ли немачких агената оданде управљају на нас своје догледе, бележе, пребројавају, шифрирају...

Него, шта могу ја. Легао сам да спавам. Спавао сам шест сати.

После доручка примамо бежичну наредбу команданта Гибралтара:

»У реду. Можете кренути. Добра вам срећа!«

Двадесет и седам година служим у морнарици, а сад први пут видим морнаре где све дневне послове врше опасани појасевима за спасавање, без обзира да ли подмазују, чисте или служе ручак. Чак и кувар у кухињи носи огроман појас.

— Човече, велим му ја, па ви ћете сами да се скувате.

— Кувам се прописно, али ћу радије да се кувам него да се удавим.

Око подне слушам где неки морнари причају младом поморском приправнику језиве приче о неком торпедовању које су доживели у Карибском мору. Дечко се ни најмање не даје збунити него вели: »Зна-те шта; дошао сам на овај брод редовним путем, преко путничког моста, а намеравам истим путем и да се искрцам.« Добро

Писац: ...»Гледате како бродови тону и људи умиру а не можете баш ништа да учините«.

хладан као Христоф Колумбо. Велим му ја, тек онако: »Можда је само вежба«. А он, хладно: »Можда«. И сувише брзо заплажам да није вежба. Појавио се непријатељски извиднички авион. Стигли смо у најопаснији део Средоземног мора, на такозвани »булевар бомби«. Налазимо се у близини немачких и италијанских ваздухопловних база. Неколико сати доцније појављују се још два непријатељска авиона. Лете дубоко, али ван домаћаја наших топова.

Могло је бити око 13.30 часова. Шетао сам горњим кровом. Заповедник брода у чијој сам се близини налазио, без и једне

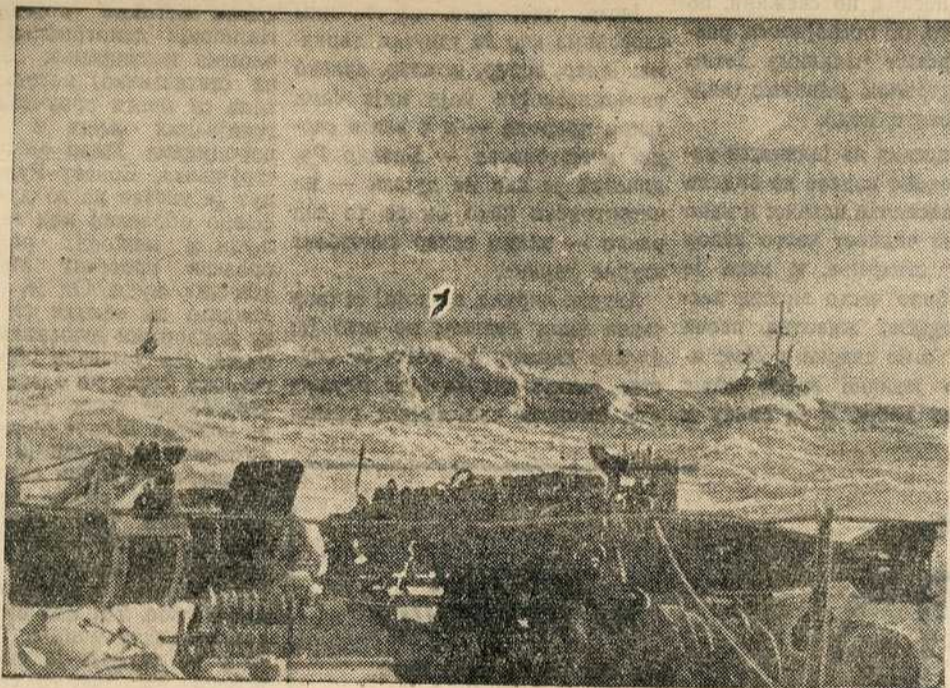
рачи. »Игл« полако тоне, као отимајући се. Свауда око нас још се дижу високи стубови воде. То још једнако бацају подводне бомбе, не би ли ипак још некако дохакали подморници која је дошла глава »Иглу«. Гледајући како »Игл« тоне, осећам као да ме нешто стеже у стомаку. Поред мене стоји неки млад морнар. Зинуо је. Низ образе му теку сузе. Брише их. Ни најмање се не стиди својих суза. Гледа ме и цеди кроз зубе: »Немој да ми се смејеш, и сам слиниш«. Нехотице превлачим прсти преко очију. Право каже дечко. И ја сам се заплакао.

После овог првог поздрава подморнице, долазе на ред авиони. У првој групи нападача има их осам или дванаест. Међу њима разазнајем »Штуке«, бомбрдере »Хајнкел 111«, италијанске стратосферске бомбардере и торпедне авионе. Наш конвој отвара страховиту препречну ватру. Прави пакао! Са белим облачићима противавионских топова помешали су се црни облачићи зрна из топова калибра 4 цола. На свим бродовима спали су с ногу дотурајући артиљерцима муницију. Док још овако лебде читавих 5.000 стопа над нама, ови јуришни бомбардери изгледају безопасни, готово безначајни. Али сад се два или три авиона издвајају из групе и севају наниже. Окомили су се у првом реду на носач авиона и на остале ратне бродове. Сад већ разазнајемо кукасте крстове на њиховим крилима, као што видимо и бомбе које падају. На први поглед изгледају мале. Убрзо пак можемо да се уверимо да су то бомбе од 500 фунти. Свака за себе довољна је да потопи по један брод. Прижељкујемо да се поред брода дигне стуб воде, молимо се Богу за то. Јер тај стуб воде значи промашај.

Никако нисам начисто о томе где је горе — на крову или доле у машинском одељењу. Тамо при свакој бомби која експлодира, сав алат спада са својих места, услед трзаја који брод чини под ваздушним притиском. Сваки је притегао слушалице на уши, чекајући кад ће са командантског моста стићи телефонска наредба: »Напуштај брод! Спасавај се!«

Сваки напад траје по десет минута; у сваком налету учествују по десет до тридесет авиона. Прекиди између појединих напада варирају између четрдесет минута и једног сата. Бука је управо неиздржљива. Наши топови дејствују скоро непрекидно. На хоризонту меша се тресак бомби са детонацијама најтежих бродских топова. Али некако се ово надгласава чудно ритмички, скоро утешни звук америчких противавионских топова које су Енглези назвали »чикашким клавирима«.

(Свршиће се)

се држи овај дечко. Само дај Боже да га Немци на делу не демантују.

Уколико даље одмичемо Средоземним морем, разговори бивају све краћи и све једноличнији. Овде још и падне по који виц. Само што аутор вица мора доста да причека док му се који насмеје његовој досетци. Живци су нам до крајности напрегнути. Сви чекамо кад ће почети трагедија.

Једанаест часова увече. Пакујем своју путничку торбу, да се нађе: две-три боце вискиа, пар вуњених чарапа, неколико писама и пола туцета финих марамца што сам их купио у Шкотској за неку особу код нас на дому. Затим лежем да спавам, потпуно одевен као што је прописано; само сам расклопао ципеле.

Уторак. — У девет сати ујутру отпочео је »циркус«. На челу конвоја отварају ватру. Баш разговарам са Харијем Лауренсом, својим помоћником. Њему је ово прво дуже ратно путовање на мору. Али он је

речи показује у правцу задњег дела брода. Потрчаш до ограде. У први мах запазио сам само облак жућкасто-мрког дима. Пошто га је ветар мало разредио, имао сам шта да видим. Њ. В. носач авиона »Игл« уздигао се вертикално према воденој површини, кљун му стрчи у вис. Торпедован је!

Док још гледам шта то би, један од пилота са носача успева некако да покрене свој авион са крова скоро вертикално усправљеног брода. Али тек што се авион одвојио од брода, експлодира уз језиви тресак и одлази на парампарчад. Сиromaх пилот, мора бити да је знао да има само један промил изгледа да се извуче. Али хтео је ипак да покуша... Доцније сам чуо да је овај авион био последњи који је покушао да узлети. Њих шест било је то покушало пре њега, одмах пошто је »Игл« погођен торпедом. Сад посада скаче са брода у море чија је површина преплављена уљем. Већину њих прихватају раз-

Пред стогодишњицом прве лирске песме

СЕОБА
ПТИЦА
У МРАКУ

Девојка на студенцу

Раскошно разгаљен, раскошно благ, већ сто година љубак и драг — патријарх српске савремене лирике имао је свега 19 година када је јула 1843 написао песму *Девојка на студенцу*.

Јула месеца ове године навршава се, дакле, читаво једно лирско столеће, читав један стогодишњи напор на све широј зони стварности као лепоте, лепоте као оруђа у борби против закона лењивости; навршава се десет пута по десет година и стварања и угледања, и одушевљења и разочарења, још увек, ето, обасјаних јулским, родоначалним искрама:

*Кад сам синоћ овде била
И водице завила,
Дође момче црна ока
На коњицу лака скока...*

Бранко Радичевић је први српски песник, који је разлоге разума с највише успеха заменио разлозима срца.

Ако је истинита она већ прастара Платонова мисао, да лирски песници делују онако како и певају, да се они не само осећавају већ такорећи преображавају у бића, у ствари — онда је више него сигурно да је Бранко Радичевић такозвани богодани лирски песник.

Носилац прастаре мисли, да лирска изрецивост није изнад бића нити пак биће изнад изрецивости — Бранко Радичевић је већ првим својим песмама постадио темеље природном виду певања — лирском натурализму:

*Доло, стадо, јањци драги,
Фруло, цвеће мирисаво,
Мили ветре, ветре благи,
Ој, изворе, — здраво, здраво!...*

Бранко Радичевић је први успели покушај да се српска лирика уздигне на степен српске епике.

И брег и цвет и поток и кап, и звер и човек и живот и смрт, кажу да широм уступају места пред правим лирским песницима, једино у стању који су да људску свест обдаре бескрајном, па према томе и бесмртном садржином.

Бранко Радичевић није песник циновских замаха, али је свакако на црти оног бескрајног нараштања праве творачке снаге, творачке снаге чија се искона сила, кад захте, у трену, просто кад јој се прохте, нађе баш у срцу највиших израза, највише изрецивости, највиших животних форми:

*Тама долом, тама гором,
Наоколо све почива,
Само вода са жубором
Са камена што се слива...*

Бранко Радичевић је први од савремених српских песника, који је импровизацији дао вид лирскога стила.

Године 1843, Бранко Радичевић, у својој 19 години, написао је својих првих 11 песама: *Девојка на студенцу*, *Путник на уранку*, *Путник и тица*, *Ноћ на ноћ*, *Циц!*, *Туђин*, *Ајдук*, *Путу крај*, *Враголије*, *Сретан пастир*, *Драги*.

Тих 11 песама чине прву нашу лирску плејаду.

Тих 11 песама, по свежини, по понесености, по осећајности, равне су лирским изливима датим тада и на страним језицима (лидхен, канцонете, итд.).

Тих 11 песама на једанаест начина су поново изнеле на видело прастаре песничке истине: и како је животна чедност често извор песничког стварања, и како је животно било често висине песничког израза, животна песма степена и саме свирке и саме игре, живо језично врело наше подједнако добро и за епiku и

за лирику — како је прави лирски песник уствари сами наги живот:

*Момак иде враголан,
По гори се шири,
Леп је као лепи дан
Што кроз гору вири.*

Бранко Радичевић је први песник такозване велике чедности,

Бранко

(Архив. С. Н.)

стављене у преисториске знаке навода.

Јасан, чо, мио, са звучним слоговима као са там-там диркама; једар, ведар, штедар, далеко од несвесности која није сами закон природе — и с власи својих животоносан — Бранко Радичевић је као на душак — ил четвртонски како би се то сад рекло — испно пехар такозване азурне лирике.

Азурне лирике, по којој се твар свака види лепшом но што је; азурне лирике, по којој се осуство генија надокнађује изузетним законом својственог разви-

ћа; азурне лирике, где је дар жеравичав као алхемичар.

Јул и све само јулски...

Свелирски, па ипак стилски... Раскошно разгаљен, раскошно благ, већ сто година љубак и драг — патријарх српске лирике, својим вечно деветнаестогодишњим лирским искрама, на мах, за трен, песмом — две, створио је кристално српско лирско детињство, у суморне и уморне свести, баш као прави горски студенац, уносив још и данас пуну животну ведрину:

*Дивно гора листа,
Дивно сунце сија,
Дивно река чиста
Зраке му одбија.*

Јер Бранко Радичевић је војвода Канца српске песничке осећајности.

ПОБИЈАЊЕ ТЕЗЕ »ГЕНИЈЕ И ЛУДИЛО«

Опште је мишљење да су геније и душевна поремећеност међусобно, везани неким мистериозним спонама. Да би се та теза потврдила, увек се наводе иста имена уметника и филозофа, код којих није било могуће да се повуче гранична линија између њихових савршених дела и њихових патолошких душевних стања.

Геније је потпуно мистичан феномен и никако не може да се подведе под научну анализу. Наука је једино у могућности да се генију приближи једном врстом критике и објективним испитивањем, проучавајући га у свима његовим појединостима. Најновија демографска и генетолошка испитивања, заснована на статистичкој методи, посветила су многа проучавања низу генијалних људи и њиховим породицама. Један од научника стручњака, Ернест Рудин, први пут је указао на то да број душевно оболелих код генијалних људи и њихових рођака, не прелази просечну линију код обичних људи. Он је, напротив, доказао да велики таленти нису наклоњени душевним оболењима, јер душевна оболења негативно утичу на развој уробене стваралачке снаге. На тај начин је постала беспредметна теза о интимном споју генија и лудила.

Генијални творци свих категорија и свих грана детаљно су проучавани. Та проучавања ишла су до 1650 године, па је забрано 294 имена, од којих су 113 уметници, а 181 научник, немачке лозе. Тај низ имена представља елиту нације. Поред тога у те студије је унесено 558 рођака, 901 брат и сестра, 789 деце и 1.164 унука. Постигнути резултати су ванредни, јер 70% од тих генијалних људи било је потпуно нормално и здраво. На супрот просечној линији код обичних људи, код ових генијалних људи који су проучавани, ни код њих ни код њихове родбине, нису забележена умна оболења. Исто тако врло је мали број криминалних типова.

Но, ако и поред великог броја генијалних људи за које је утврђено да су били нормални и здрави, генијални људи ипак дају утисак патолошких типова, то долази поглавито отуда што их просечан човек није у стању да разумје, што они такорећи стрче у обичној средини.

Генијални људи највише пате од шизофреније и депресивних манија, оболења која су ређа код просечног света.

Шизофренија је у ствари патолошко делење менталног јединства човека, делење које неизбежно изазива разједињење личности. Локичке споне које везују идеје попуштају, осећања

(ЕОС) Ратне мере замрачивања довеле су до нових опажања орнитолога. Док је раније владало мишљење, да се птице селице, које путују по ноћи, равнају према јасном светлу градова, сада је бесумње доказано, да ове исте врсте птица и у потпуном мраку одабирају исти пут за свој лет као и раније. Ваља још приметити, да птице селице, које сада лете преко замрачених градова, више не дају гласа од себе, мада су раније, нарочито дивље гуске, прелетеле градове са великом виком. Сматра се, да их је баш та светлост дражила на вику. Како оне у мраку саме налазе свој пут, наводи нас да размишљамо о томе да оне имају један урођен и још недокучени смисао за оријентацију. Та особеност примећена и код неких пустињских и јских племена.

и духовна стања често су супротна од стања код људи нормалног менталитета. Лица оболела од шизофреније обично се губе у фантастичним идејама. Она постају оригинална, повучена. Та оболења најчешће се констатују код уметника (2,8% уметника, 0% научника, 0,8% просечни човек). Та оболења појављују се још у најранијим годинама, а код научника су искључена, пошто су они приморани да живе радним животом и да своју личност укључе у свој рад, али се та оболења често појављују код уметника-песника и музичара — но она им не сметају да постигну велику славу, као што је то случај био са Хелдерлином, Ленцом итд.

Што се тиче депресивне маније, она се не налази код уметника, док се код научника појављује 8 или 9 пута више но код осталих људи. То оболење састоји се у наглој промени душевних стања, од прелазног радног надражења, које често иде до френезије, ка потпуној депресији, утучености.

Остала душевна оболења, као епилепсија и парализа, нису тако честа код генијалних људи, или су бар онолика колика су и код просечних људи.

Што се тиче хипер-нервозних и абуличних типова, њих нема међу генијима. Према томе, ако су генијални људи и подложни неким менталним оболењима, то није ништа изузетно, нити су та оболења одлучујућа, јер је утврђено да душевни поремећаји врше негативну акцију на стваралачки замањ, па генији не би ни постојали кад би потпуно били душевно оболели.

Као што се види најновија научна истраживања успела су да најзад потпуно измене наша схватања о генију и лудилу и да на тај начин исправе мишљење, по коме се генијални људи појављују као стерилни. Генијални људи, које је Ернест Рудин проучавао у низу који почиње од 1.650 године, у већини случајева били су очеви и имали четворо и петоро деце. Тек после 1890 године број деце се смањује на три и два, као што се смањило и код осталог света.

Што се тиче порекла генијалних људи, 19% су имали научнике за родитеље, 35% долазило је од родитеља-уметника.

Према најновијим истраживањима, композитори и сликари најчешће се наслеђују.

Најновија биолошка истраживања, у вези са породицама генијалних људи, утврдила су да само расно здравље омогућава наду на даљи пораст генијалних људи.

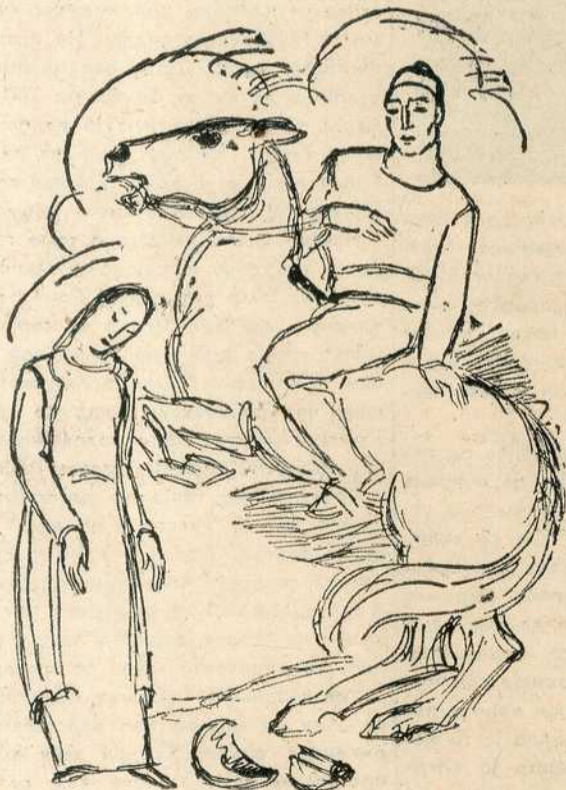
Урсула Гросман

ДЕВОЈКА НА СТУДЕНЦУ

*Кад сам синоћ овде била
И водице завила,
Дође момче црна ока
На коњицу лака скока,
Поздрави ме, зборит' оде:
„Дајде, селе, мало воде!“
Ове речи — слатке стреле —
Минуше ми груди беле —
Скочи млада, њему стиго,
Диго крчаг, руку диго,
Рука дркта... крчаг доле...
Оде на две на три поле.
Још од њега леже препи,
Али де је онај лепи?
Кад би сада опет дош'о,
Ма и овај други прош'о.*

(1843 јул)

(Цртеж: Н. Бешевић)

Везе Срба и Немаца у прошлости

Везе српскога народа са европским западом почињу готово са стварањем прве српске државне организације. Већ на почетку IX века (год. 822) помиње Србе као моћан и распрострањен народ Ајххард, државник, архитекта, савременик и биограф Карла Великога. Римска Црква је у сталној вези са балканским Словенима још од времена њихова досељења. У записницима Сплитског верског сабора из 925/26 године међу учесницима помињу се и српски великаши на челу са Захумским кнезом Михаилом. Папа Гргур VII назива године 1072 српског владара у Дукљи Михаила Војисављевића краљем и најдражим сном Светога Петра Папа Климент III потврдио је 8 јануара 1089 године привилегије барске цркве на молбу нашег сина Бодина, славног српског краља, који је наслеђену државу од свога оца Михаила увећао присаједињеним српских области.

У близи и непосреднији додир долази Запад са балканским народима тек у доба крсташких ратова, од друге половине XI века. Своје авантуристичке доживљаје и утиске на пролазу кроз балканске земље забележили су многобројни учесници крсташких похода. Материјал је врло обиран и претставља драгоцену историјску грађу. Србима је посвећен добар део ових забележака, усмена и путописа. Према овим српски владари су били увек предусретљиви према крсташима. Кроз Бодинову државу прошли су Провансалици, учесници првог крсташког похода под вођством графа Рајмунда из Тулузе. С њима је био каноник Рајмунд из Ажила, који је оставио опширан опис пута. Нарочито се задржао на пријатељском дочеку, који је „српски краљ“ Бодин приредио старешинама војске. Граф од Тулузе побрзало се чак са краљем Бодином.

Сусрет Немање и Барбаросе

Већ у XII веку јављају се прве конкретне везе између Срба и Немаца. Оне падају истовремено са стварањем првих снажних и чисто немачких државних организација. Први је покушао да женидбенем везама дође у додир са Немцима велики жупан Деса, творац једне јаче српске државе (око 1161), претходник Немањин. Међутим, те везе су остареле тек за време Стевана Немање, оснивача моћне српске средњовековне државе и Фридриха I Барбаросе, твораца великог немачког царства — тада најмоћнијег владара на Западу. Дознавши да Барбароса спрема трећи крсташки рат, Немања је крајем 1188 године послао своје посланике на царски двор у Нириберг са писмом, у коме каже да ја радношћу очекује пролазак крсташке војске кроз његову земљу, и како му ништа драже неће бити него да цара лично поздравим. У лето 1189 године пролазила је крсташка војска, на броју око 100.000, кроз балканске земље. Немања са братом Страцимиром, великом пратњом и богатим поклонима дочекао је немачког цара у Нишу 27 јула. Сусрет је био пријатељски и срдчан. Драгоцене податке о овом историском састанку оставили су нам у својим белешкама Анзберт и Арнолд из Либек. Немања је понудио Барбароси савез у борби против Византије, који је немачки цар прихватио. Том приликом у присуству цареву завршени су преговори о женидби Немањиног синовца Тољена са Барбаросиним рођаком — баварском грофицом од Андекса, ћерком Берхтолда IV маркграфа од Истре и Крањске и херцога Далмације и Хрватске или Мераније. Преговоре о савезу наставио је по том херцог Берхтолд и Немања је ради тога по зими ишао за крсташима чак до Трајанове капије.

Са Немањом почиње велико доба српске средњовековне државе које траје до средине XI века, када цео Балкан постепено пада под власт османских Турака. За све ово време, које траје

два и по века, српска држава је цењена и у западној Европи, са којом је одржавала сталне везе.

Саси у нашим рудницима

Између Срба и Немаца везе не престају кроз цео средњи век, па ни касније. Од XIII века у српској држави обнавља се и подиже нагло рударство за владе краља Драгутина и краља Милутина. Главни рудари беху Немци — Саси, који долажаху из Мађарске. Целокупна рударска индустрија била је у њиховим рукама. Зато су имали велике повластице: своје судове, своје нотаре, своје свештенике, право слободног крчења шуме и слободу подизања нових насеобина. Душанов законик је касније докле, али не битно ограничио ова права. Најугледније саске општине беху Ново Брдо, Трпача, Рудник и Сребрница, а било је и много других мањих рударских места. У рудницима су биле и ковнице новца. Рудници и саски тргови опустели су под Турцима почетком XVII века. Од тада није се више у рудницима чуо немачки језик. Трагови Саса очувани су још само у именима села (села Сасе код Сребрнице, Вишеграда, Студенице, Кратова, Сасин-поље код Пљезала) и речица (Шашка-река код Сребрнице и Мајданпека). У називима земљишта очувана је и немачка реч за место, где су обављани рударски послови, као: Цеовине (једна коса са старим окнима код Плана), Цеови (места са старим рупама код Копорића и Соченице у копаоничком крају).

Лична гарда цара Душана

У средњовековној српској држави нису Немци били запослени само као рудари. Како у то доба једину сталну војску сачињаваху страни најамници, међу њима је било и Немаца. Најамнике је издржавао сам владалац, а из њих је била састављена и његова телесна гарда. Грчки цар и историк Кантакузен спомиње у војсци српског краља Стефана Дечанског, у битци код Велбужда (1330) 300 околника, „аламана“. Цар Душан је нарочито полагао на своје немачке одреде. Његова лична гарда састојала се од 300 Немаца. Неколико одреда Немаца били су као гарнизони по важнијим местима српске државе. На Душанову двору пуних 18 година, све до цареве смрти, играо је видну улогу немачки војсковођа витез Палман. Поред Палмана беху у српској служби и два његова рођака.

Поред рудара и војника били су у Средњем веку на Балкану веома на гласу и немачки уметници. У XIII веку било је попут домаћих „глумаца“ и немачких „шпилмана“. О томе има спомена у српском тексту моноканона. У XIV и XV веку помињу се немачки свирачи у служби Дубровника, као н. пр. гадјаш Кунц, трубач Јохан, флаутиста Ханс, кларинетиста Петар из Келна и Матеј Немац. Песник Мауро Ветранић помиње у XVI веку трубаче и свираче из „Аламаније“. На дворским српских владара и великаша међу уметницима и у њиховим дружинама појављиваху се често и Немци.

Поред осталог, занимљиве су нарочито везе Срба са западним народима успостављене путем склапања политичких бракова. Напред смо споменули покушаје великих жупана Десе и Немање да заснују пријатељске везе са Немцима помоћу брачних веза. Касније и цар Душан, како његова жена Јелена дуго времена није имала деце, помишљао је да се с њом растави и да се ожени Јелисаветом, ћерком немачког краља Фридриха Лепог. У хроници опата Јована од Виктринга сачувани су податци о тим преговорима. Прва позната брачна веза између српског и страног владалачког дома била је удаја Јелене, кћери Великог жупана Уроша I за мађарског краља Белу II Слпог (XII век). Она је отворила серију политичких бракова, преко којих је династија Немањина дошла временом у сред-

ничке односе са свима европским владалачким домовима. То је највише допринела удаја Јелисавете, кћери српског краља Драгутина а праунуке Стефана Првовенчаног, за босанског бана Стефана I Котромана. О томе познати немачки стручњак за генеалогика питања, професор универзитета из Граца, барон Дунгерн, пише следеће: »Јелисавета је најзначајнија од ових кћери из династије Немањина, јер је она наследством пренела крв Немањина у све европске владалачке домове. Јелисавета се г. 1284 удала за Стефана I Котромана, бана Босанског. Тиме је породица Котромана постала равноправна владалачком дому. Њен син Стефан II бан босански, оженио се 1324 г. Јелисаветом, принцемом пољском. Њен унук Стефан Твртко I, син пређашњих, постао је краљ у Босни. Њена старија унука, удајом за Лудвика I Анжувиноског, постала је мађарска краљица, а млада Катарина удала се за графа цељског Хермана. Унука ове Катарине, Варвара Љукешић, жена Сигисмунда од Луксембурга, Чешке и Моравске, постала је немачка царица. Праунука царице Варваре и цара Сигисмунда, Ана, наследница Чешке и Мађарске, била је жена немачког цара Фердинанда I. Од њих потиче царица Марија Терезија, а њен муж цар Франц I. Њена праунука Леополдина, аустријска надвојвоткиња, била је прабаба румунског краља Фердинанда I.«

За време Душанова царства средњовековна српска држава достигла је врхунац своје моћи. Предосећајући нову опасност која је Балкану и целој Европи грозил од завојевача из Азије, Душан је сматрао да је српска царевина у то доба била једино кадра да се томе одупре и да спречи инвазију Европе. У томе циљу учинио је понуду папи да организује нову крсташку војну. Инокентије VI прихватио је понуду Душанову, поручивши му преко нарочитог изасланика да га прима не само као врховног „капетана“ одбране хришћанства, већ да ће му и у свему осталом бити на руци. Овај план Душанов није остварен услед нових ратних заплетана на Балкану и услед његове неочекиване, преране смрти.

Распадом Душанова царства почиње нова историјска улога за српски народ. Од тада, од средине XIV па све до почетка XIX столећа траје вековна борба Срба у одбрани Балкана и целе Европе против нових завојевача из Азије. У тој борби подлегале су најезде завојевача једна за другом све балканске државе. Битке на Марици и Косову у другој половини XIV века, одлучиле су судбину Балкана, а пад српске деспотовине и Херцег-Босне у другој половини XV века судбину југоисточне Европе. Читав један век од пропасти српског царства задржавали су Срби завојеваче са истока, који су „вуканском снагом надирали по цело Балкану у срце Европе“. У тим борбама немачки најамнички одреди исписали су многе славне странице историје, међу којима се нарочито истиче тричичко-херојска одбрана Новог Брда.

Борбе Немаца и Срба против Турака

И кад су све српске покрајине пале у ропство, српски дух ипак није малаксао. Под новим деспотима у Мађарској Срби наставиле борбу и даље, а када нестале и српских деспота у Мађарској и када скоро све српске области беху поробљене, Срби су, расејани свуда по опустелим и напуштеним крајевима, организовали чете граничара и борили се и даље кроз векове под командом аустријских и немачких генерала. На целом борбеном појасу Војне Границе, од Приморја па даље линијом Саве и Дунава — свуда су српски граничари посејали своје кости у одбрани Запада од најезде Азијата. А кад су крајем XVI; и у XVIII веку вођене велике борбе против Турака, Срби на позиа

Поводом Ничеове стогодишњице рођења

За стогодишњицу Ничеовог рођења, издаће 1944 године велико илустровано дело, под насловом „Ничеов живот“. Оно ће приказати великог филозофа, крај у коме се родио, слике његових пријатеља, цртеже и фотографије уметника из Ничеове околине. Шеста књига овог опширног дела готова је, од четрдесет до педесет књига, које ће обухватити сва дела Ничеа. У припреми су поред тога, око 190 писама сакупљених у једној књизи, упућена многим личностима, у доба стварања „Заратустре“. Досада су од Ничеових писама, издана четири свеске писама од Фрајхера, од Герсдорфа, и две свеске од Козиме Вагнер. Њима следећу писма музичког педагога и музичког филозофа Карла Фукса, који ће обухватити музичку историју и указати на везе Ничеа са Рихардом Вагнером.

ПОМЕН БРАНИ ЦВЕТКОВИЋУ

Породица Бране Цветковића, уметника књижевника, сликара и новинара, 20 о. м. приредиће му полугоднишњи помен, на гробу, парцела 29.

Поводом овог тужног помена, пред очима нашег културног света опет се појављује лик Бране Цветковића, неоспорно заслужног јавног радника.

Брана Цветковић, велики уметник, велики радник, велики родољуб, стварао је целог свог живота у уверењу да за животну ведрину, животни оптимизам треба озбиљно радити, честито гледати непоштено се борити, трудеж и зло стално жигосати. Тај исправни став Бране Цветковића створио му је велики број поштовалаца који ће и овом приликом одати му дуговану пошту.

НАЈБОЉИ ПОЗНАВАЛАЦ ПАПИРУСА У СВЕТУ

Професор др Улрих Вилкен, познат као одличан научник и ван Немачке, пошто је до 1931 држао на берлинском универзитету, чувену катедру Теодора Момзена, дочекује свој осамдесети рођендан. Његов научан рад био је у уској вези са папирусима, на које је већ Момзен упућивао своје студенте, и чији је био истакнути познаваоц. Своја научна испитивања учинио је самосталном научном дисциплином, и био је њен први стручњак светског гласа. Професор Вилкен бавио се и испитивањем старе Грчке, ископавањима у Египту, и био члан дванаест академија у Немачкој и другим земљама.

Б. Богдановић

ЈЕДНО ОБЈАШЊЕЊЕ ПОВОДОМ КЊИЖЕВНОГ КОНКУРСА СРПСКОГ НАРОДА

Поводом питања како треба схватити историјски роман или драму, за које је СРПСКИ НАРОД расписао награде у своме књижевном конкурс, објављујемо ово исцрпније објашњење.

Жири ће узимати у обзир за додељивање награде не само историјске романа и драме у ужем смислу, како су дефинисани ти књижевни родови у школским уџбеницима књижевности. Он ће водити рачуна и о оним радовима у којима неће бити искључиво обрађене историјске личности и историјски догађаји, него ће приказивати и сликати средњу или стару историју из једне историјске епохе.

Вредности Човека

Колико вреди човек? То чудно питање постоји откако постоји свет и што се више продубљује све је теже да се реди, јер се често налази на тужне и стра- шне чинице, које се у потпу- ности које са људским достојан- ством.

Станом се да је у епоси по- става било могуће да се милиони људи купују као обична стока. Ти људи — робови излагани су би- ли по тржиштима, трговци су о- ценјивали њихове мишице, дога- старости и рачунају снагу. Рачунали су шта ће коштати њихово издр- жавање, а шта ће они бити у ста- њу да приваде, па се преме то- ме и њихова цена одређивала.

Према Херодоту, 100.000 људи — робова радило је 30 година на изградњу велике Хеопсове пира- миде (2500 година пре Христова рођења).

У старом Риму налазило се о- ко 20.000 робова.

За време америчког грађанског рата 1862, америчке државе у којима је било дозвољено по- стићи, имале су око 8 милиона слободних људи, а 4 милиона ро- бова. Укidanje робова од стра- не председника Абрахама Линкол- на укинито је да америчке држ- не државе изгубе око 4 милиар- да долара, колико се ценило да је и сам Линколн често сумњао у корисност укиданja робова. Грци се да- је и сам Линколн често сумњао у корисност укиданja робова. Грци се да- је и сам Линколн често сумњао у корисност укиданja робова.

Питање о човечјој вредности да се истовремено не врши и зло. Види, тешко је чинити добро, а америчких држава. Као што се је он укинито братство у југо- зео је Линколн јер је веровао да у Вашингтонском позоришту, др- жавна је једна скапа људске вред- ности, која је израђена по најно- вијим научним резултатима, а ко- ју скану стано употребљују за- водни за осигурање. У животу по- јединог човека постоје периоди у којима он често ништа не зара- њује и у којима троши оно што је зарадио, а исто тако и перио- ди у којима зарађује само насе- шни хлеб. Према томе потребно је да се ти разни периоди дове- ду у сарадност, како би се из- бегла ситуација неповољна по друштвени поредак.

Сматра се да је вредност свих умјетности извесних праваца мож- ликих историјских слика, коме су циљ, а на дан потписа капитула- ције.

Навршило се сто година од шпанског ратуну, 2 септембра 1870, цртачан по сепанској би- чанца Бисмарка и других, и нак- на којима су се ти догађаји о- диграли.

По завршеном рату, немурно је разрађивао своје скице при- купљене у француској. Постав- ша 1875, још у младим годинама, директор берлинске Уметничке академије. Бернер је 1876 завр- шио поменути слику Бисмарк и Наполеон III 2 септембра 1870, цртачан по сепанској би- чанца Бисмарка и других, и нак- на којима су се ти догађаји о- диграли.

У жрњи да што боље овековечи свој велики командант маршала штаба Брховне команде маршала Моутке, Шлезвиг—Холштајни, у овом случају представљени дворцу. Стелеће године по Бис- марковој жрњи скицао је сво- ју слику Берлинског контрола. Својим животним делом сматрао је велику паноу Селанске битке (завршена 1883) која је и- даље, па кад је тако, значај да можемо да се спремамо за сва- кога који живи и после смрти, а не само за оне који су умрели. Данас Немац извесне историјске моменате првог, Бисмарковог Ује- моменате првог, Бисмарковог Ује- моменате првог, Бисмарковог Ује-

МОЛИТВА

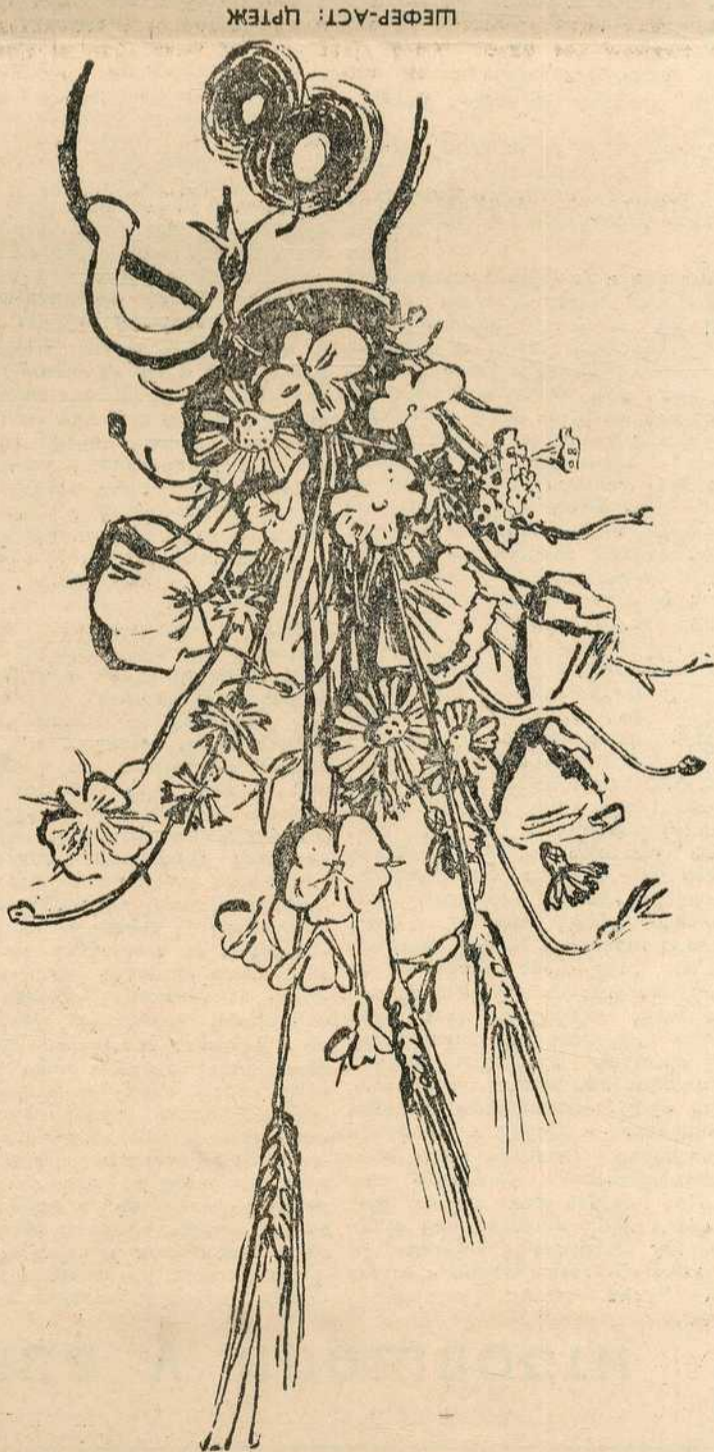
Брати ми покојство и мисли свеже
Кроз снове и стварност од мене што беже.
Саслушај ме, Вишњи, добротом оснажи,
Чувај ме зала и људских лажи.

Кључим пред иконом, склониши руке;
Услиши молитву, тихе јавке,
У овом пустом, хладном храму
погледај ме, Боже, остављену, саму.

О, Боже, зрелих ли, ти ми опрости,
и за мене, дете своје, имај милости.
Погледај и упевљене, мале животе,
Боже праштања и бескрајне добротел!

ЈЕЛЕНА ЈОВАНОВИЋ

АНТОН ФОН БЕРНЕР, сликар Бизмаркове епохе

Славни Фридрих Шилер, по Мелути, прилично се ослобо- дио кад је видео да су студенти ман, био је збуњен кад му је, у пролеће 1789, вајмарски војво- да Карло Август наредом приступно предавао. Био је Гете (образложен опширним ре- фератом) понудио положај про- вачни реферат, да му је при- свестан, да му се, да ни при- Гете (образложен опширним ре- фератом) понудио положај про- вачни реферат, да му је при- свестан, да му се, да ни при- Гете (образложен опширним ре- фератом) понудио положај про- вачни реферат, да му је при- свестан, да му се, да ни при-

Наршило се сто година од шпанског ратуну, 2 септембра 1870, цртачан по сепанској би- чанца Бисмарка и других, и нак- на којима су се ти догађаји о- диграли.

По завршеном рату, немурно је разрађивао своје скице при- купљене у француској. Постав- ша 1875, још у младим годинама, директор берлинске Уметничке академије. Бернер је 1876 завр- шио поменути слику Бисмарк и Наполеон III 2 септембра 1870, цртачан по сепанској би- чанца Бисмарка и других, и нак- на којима су се ти догађаји о- диграли.

У жрњи да што боље овековечи свој велики командант маршала штаба Брховне команде маршала Моутке, Шлезвиг—Холштајни, у овом случају представљени дворцу. Стелеће године по Бис- марковој жрњи скицао је сво- ју слику Берлинског контрола. Својим животним делом сматрао је велику паноу Селанске битке (завршена 1883) која је и- даље, па кад је тако, значај да можемо да се спремамо за сва- кога који живи и после смрти, а не само за оне који су умрели. Данас Немац извесне историјске моменате првог, Бисмарковог Ује- моменате првог, Бисмарковог Ује-

Умро је 4 јануара 1915. Пајхстар (1893). Робендан и Вилхелм II отвара

Кака је Шилер постао професор универзитета

Студенти подлаживање улазак новог професора бурна оваца- јама, по ондашњем обичају на живео у Лепзигу, писао је: „Пристао би да ми улазе 25 батина, кад бих тиме могао да испућим да на 24 сата допуну. Јест овамо. Хтео бих да се по- савештајем са тобом. Шта да ра- дим?“, говорио је су доцније). Пре- давање му је уосталом било вр- ло добро; пуно нових, за оно време врло оригиналних идеја. Бурни ангажман који је израде- но, кад већ више није био упу- на. У сваки та је остављала са- мо још са „Г. професором“. У раз- говору са њом, Шилер се конач- но и гдључио да прими позвањ. Рекао је вереници: „Знаете шта? Лепзиг се рачуна ким, сложним „Киверо“.

У току лета, Шилер је служ- бено објавио веридбу са Шарло- том фон Ленгенфелд. Био је пресрећан. Будућа ташта, после крстакот окривљања, дала је ко- ра“ било је утврђено за 26 мај лине саветника др. Фр. Шиле- 1789. Шилер је био за ту прили- ку одбрао следећу тему: „Шта је историја света и збор чег је изучавамо?“. До самог дана пре- давања имао је не малу „тре- тарбуна. Нешто пред Божич, вој- вода Карло Август позва Шиле- ра да дође у Вајмар, у аудјен- цију.

Карло Август, атакар мале др- жавице, али велики менаџер, ве- лички немачки родољуб и ван- пријатељ и васпитањик. Био је на јој аудјенцији некоко збу- њен, као постићен што за Шиле- ра не може да учини колико му се ти догађаји о- диграли.

„Знаете шта? Лепзиг се рачуна ким, сложним „Киверо“.

У току лета, Шилер је служ- бено објавио веридбу са Шарло- том фон Ленгенфелд. Био је пресрећан. Будућа ташта, после крстакот окривљања, дала је ко- ра“ било је утврђено за 26 мај лине саветника др. Фр. Шиле- 1789. Шилер је био за ту прили- ку одбрао следећу тему: „Шта је историја света и збор чег је изучавамо?“. До самог дана пре- давања имао је не малу „тре- тарбуна. Нешто пред Божич, вој- вода Карло Август позва Шиле- ра да дође у Вајмар, у аудјен- цију.

Карло Август, атакар мале др- жавице, али велики менаџер, ве- лички немачки родољуб и ван- пријатељ и васпитањик. Био је на јој аудјенцији некоко збу- њен, као постићен што за Шиле- ра не може да учини колико му се ти догађаји о- диграли.

По завршеном рату, немурно је разрађивао своје скице при- купљене у француској. Постав- ша 1875, још у младим годинама, директор берлинске Уметничке академије. Бернер је 1876 завр- шио поменути слику Бисмарк и Наполеон III 2 септембра 1870, цртачан по сепанској би- чанца Бисмарка и других, и нак- на којима су се ти догађаји о- диграли.

У жрњи да што боље овековечи свој велики командант маршала штаба Брховне команде маршала Моутке, Шлезвиг—Холштајни, у овом случају представљени дворцу. Стелеће године по Бис- марковој жрњи скицао је сво- ју слику Берлинског контрола. Својим животним делом сматрао је велику паноу Селанске битке (завршена 1883) која је и- даље, па кад је тако, значај да можемо да се спремамо за сва- кога који живи и после смрти, а не само за оне који су умрели. Данас Немац извесне историјске моменате првог, Бисмарковог Ује- моменате првог, Бисмарковог Ује-

Умро је 4 јануара 1915. Пајхстар (1893). Робендан и Вилхелм II отвара

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ЈОХАНЕС БРАМС

Прошло је 110 година од рођења великог немачког композитора

Ових дана цела Немачка, а са њом и цео културни свет, прославља 110-годишњицу рођења Јоханеса Брамса, после Бетовена неоспорно највећег немачког симфоничара, чија су музичка дела и у нашој средини много и са успехом извођена.

Брамс спада у велике музичке ствараоце свих времена, јер је подједнако велик у свима врстама музичког стваралаштва, изузев драмске музике (опере), којом се није бавио. Његова генијалност одавала је на првом месту синтезу велике и снажне позитивности и чврстине једнога Немца са севера, али и човека који је успео да продри и у душу и других народа и да из тог сагледања и туђих лепота развије уметничко савршенство у погледу снаге музичког израза и складности форме.

Полазна тачка на којој је овај многоструки, Богом обдарени уметник, изградио своје уметничко образовање и свој уметнички став, јесте синтеза свих лепота класичне музике и осећајност романтичарске музичке школе. Свему томе Брамс је дао неупоредиви печат своје јаке музички изразите индивидуалности. У своме стваралачком раду он је еволуисао постепено, од необузданог и страшног младалачког стварања, ка све мирнијем, складнијем и савршенијем, зрелом уметничком стварању, човека и уметника који је у себи носио јак дух самокритике и који је умео да цени све вредности и тековине музичких дела великих композитора претходника. Он је био један од оних великих и ретких уметника ствараоца, који се држао оне народне пословице: човек учи док је жив.

Брамсова мелодика се истиче великом осећајношћу, распеваношћу а и разноликошћу, јер је често прилагођавана и народној музици. Он је као расни Немац са севера осећао природну љубав према музици пониклој у народу. Али је његова мелодика у највише случајева дала најлепше и највеће ступње уметничке префињености и разрађености.

Једноставно, или сложено, намењено широким масама, или само познаваоцима музике, Брамсово стварање увек је изразито озбиљно, складно и снажно, и човечански питома и топло. Пут његовог стварања и развој његовог музичког израза иде од младалачке страсти до религиозне мирноће и античке ведрине. У свима својим музичким делима Брамс је велики и осећајни оптимиста.

У техничком погледу Брамс је подједнако значајан као мелодичар, хармоничар и контрапунктичар. Његова инструментална дела у највише случајева дају објективну боју и карактер инструмента на коме се изводе, а камермузичка дела дата су са најлепшим осећањем и познавањем тога стила, док су му оркестарска дела и инструментација врло убедљиво и снажно постављени са јаким дозом изразите индивидуалности, али са свима лепим особинама његове камерне музике.

Јоханес Брамс је рођен 7 маја 1833 године, као музичарски син у Хамбургу. Почео је да учи музику прво код свог оца, затим код Марксена у Алтони. Године 1853 пратио је на клавиру неког тада угледног мађарског виолинисту, па вероватно од тада још потичу први утицаји који су дали чувене Брамсове рапсодије. Затим је добио препоруку за Роберта Шумана у Диселдорфу, кога је одушевио савршеним начином извођења својих младињских композиција на клавиру.

Шуман је у Новом музичком часопису 3-Х-1853 године објавио одушевљен чланак о Брамсу, као новој звезди на немачком музичком небу. У Вајмару је Брамс провео неко време поред славног клавиристе и композитора Листа. Затим је био воставио

музике на једном од најмањих немачких дворова, код кнеза од Липе-Детмолда. Потом је неколико година провео у родном Хамбургу затим у Бечу, где је 1863 и 1864 био хоровођа на Академији вокалне музике. После неколико година путовања и неуморног композиторског рада, када се је појављивао с времена на време као концертни пијаниста, настанио се 1869 опет у Бечу, где је 1872—75 био директор концерата Бечке филхармоније. Почев од године 1878 није се више примао никаквих сталних по-

Брамс

(Цртеж: С. Богојевић)

ложаја, већ је радио искључиво као композитор. Јуна 1874 године постављен је за редовног члана Академије уметности у Берлину. Универзитет у Бреслави изабрао га је за почасног доктора. Брамс му се одужио величанственом Свечаном академском увертиром. Умро је у Бечу 3 априла 1897 године.

Приближно набрајање Брамсових дела изискивало би неколико штампаних стубаца. Задовољићемо се и тиме што ћемо поменути његова најчувенија дела у појединим групама његовог ретко многоструког и неумрлог стварања:

1) ОРКЕСТАРСКА ДЕЛА: Две серенаде, четири симфоније, две увертире, два велика клавирска концерта, један виолински кон-

Културне вести

✱ Ових дана прославило је сто двадесет и пету годишњицу свога оснивања Баденско друштво за помагање уметности у Карлсру-у. Друштво је почетком овог столећа подигло лепу изложбenu палату.

◆ Угледни композитор Клеменс Краус одликован је поводом свог педесетог рођендана Моцартовом медаљом.

✱ На универзитету у Франкфурту н. М. основана је нова катедра за историју лекова и лекарских потреба. Катедра је поверена бечком научнику др. Оту Цекерту.

● Ових дана је прославио 70 рођендан угледни немачки научник др. Херман Брининг, дугогодишњи професор универзитета у Ростоку који је стекао европски глас са својих безбројних дела и студија (укупно преко 200!) о децјим болестима и њиховом лечењу. Најзначајније му је дело Велика ручна књига патологије и патолошке анатомије децјег доба. Значајно је да је проф. др. Брининг дочекао 70 дођендан на војној дужности на коју се, и поред старости, добровољно јавио, као резервни санитарски мајор.

церат, и један концерт за виолину, чело и оркестар.

2) ХОРСКЕ ПЕСМЕ: Љубавна песма, Циганске песме и многа друга слична дела.

3) ВЕЛИКА ХОРСКА ДЕЛА СА ОРКЕСТРОМ: Немачки реквијем, Триумф, Песма судбине и многа друга дела међу којима и хорска дела црквеног карактера.

4) ДЕЛА КАМЕРНЕ МУЗИКЕ: три сонате за клавиру, две сонате за чело, две сонате за кларинет, пет триа за клавиру, три клавирска квартета, три гудачка квартета, и један квинтет за клавиру, кларинет и виолину.

5) ДЕЛА ЗА КЛАВИР СОЛО: баладе, рапсодије, интермеца, мађарске игре.

6) ДЕЛА ЗА ОРГУЉЕ, И СОЛО ПЕСМЕ СА ПРАТЊОМ КЛАВИРА (музичка обрада чувених немачких песника).

Најпотпуније издање Брамсових целокупних дела изашло је 1926 до 1928.

Године 1906 основано је Брамсово друштво које је између осталог издало 16 књига Брамсове преписке (књиге су изашле у дужим или краћим размацима од 1907 до 1922).

Међу многобројним делима о Брамсу као уметнику и човеку помињемо дела М. Калбека (четири књиге, 1904—14) и В. Нимана (1920).

РАСТАНАК СА СЕЛОМ

Ноћи су те остале
као жудња у мени,
те ноћи рађања и жетве.
Оне су остале
као видик румени
за мнош кад сам полазио.

Тужно су очи пале
на кровове у грађу,
на стазе у вијугању,
на прозорчиће мутне,
очи што жале.

Поздравила си ме ти,
остарела, погурена сенко;
пољупце си расула по коси
што је вијорила у чистој роси
априлских ливада.

У висини су мале птице певале
а ваздух мирисао на земљу свежу,
и трагове белих стада.

Зашто да одем кад ћу да зажалим,
зашто се растати кад сузе стежу
за шумске тишине
на које сунце пада?

Али — збогом!
За пољупце меке
ево ти косе, блиставо око,
срце ти пружам.

Још мало, њиве ће ове бити далеко,
још мало
заборав ће ме дирнути дубоко,
сузе запећи горко

кад опет лист на грани,
кад пашњаци преорани
процветају
у тешкој даљини.

ВЕСЕЛИН ФИЛИПОВИЋ

Музика као духовни извор снаге

Написао др Антон Вирц (Минхен)

Музика је од увек била она покретна снага људског срца и духа, која је међу свим уметностима заузимала прво место. Сам је Шопенхауер рекао, да »остале уметности говоре само о сени, а она пак говори о самом бићу. Она даје стварима срце, она је најмоћнија међу свим уметностима, она је свеопшти лек наших патњи». Такве и друге речи научника и песника говоре шта сви ми осећамо слушајући племениту музику, а да нам није јасно да је музика извор духовне снаге и да у унутрашњем животу сваког човека, који тежи за нечим вишим, претставља и значи моралну животну снагу.

Ова нам чињеница можда још никада није тако уверљиво постала свесна као баш у овим ратним годинама. Поред оштрог говора оружја изгледа, додуше, да је музичка уметност неважна и посматра се као непотребно брбљање, које треба да се остави за мирнија времена. Али то се само тако чини, јер су, у ствари, музика и музичка дела, која су вековима стварали велики мајстори, најзначајнији посед духовних добара једног народа који се не може изгубити.

Ми видимо, да су од почетка рата све врсте добрих музичких приредаба много боље посећиване него ли пре, и да то води сасвим природно код човека до једног унутрашњег преокрета, вишим мислима и осећајима.

Када већ говоримо о тако високом деловању музике на човеку душу, онда већ можемо много да претпостављамо идеалног слушаоца, нарочито музичког и сусрет таквог слушаоца са једним музичким делом највише врсте, на пример, једном Бетовеновом симфонијом. Али на тај је начин музика, као духовни извор снаге, већ одвише потиснута у област доживљаја појединца, који је на високом ступњу и врло образован.

Лепо је довинети се на такву висину правог уметничког доживљаја; али није неопходно потребно да се музика учини извором духовне снаге. Врхови се не освајају само у планинама и они нису само тамо приступачни изабраним путницима у срећном часу; али пут у брегове води увек из низија и сваки путник зна, да су и низије и успони на пола пута лепи и да усрећују.

Примењена на музику ова слика каже: музика као извор снаге није одмах затворена за човека који не уме одмах да поступа са највећим делима ове уметности. Ако појединац познаје само једноставне, природне облике народне музике, боље рече народне песме, онда зато његов удео у уживању и радости ма није ништа мањи од оних који су тако ретко образовани и који музику дубоко осећају и могу сами да тумаче дела великих мајстора. Где се пева добра

и чиста народна песма, тамо је дух музике, који даје снагу и оплеменењу, исто тако близу као и у концертној дворани, где одзивају концерти и квартети Моцарта, ма како међусобно далеко изгледале спољне појаве таквих великих и малих дела.

Увек је битно само то, да је извор, из којег желимо да црпи-мо, чист. Јер само добра, племенита музика у стању је на нас добро да делује, онако као што ми то желимо, ако музици уопште приписујемо моћ и унутрашњи водећи положај. Од плитке музичке робе за забаву, која жели, на пример, да служи само за разоноду, од јевтиних шлагера са двосмисленим текстом, које само потврђују наша примитивна осећања, наравно да не можемо очекивати душевно јачање.

Ко једном на себи осећа благословено и високо дејство племените музике, тај никада неће више моћи да ужива у таквој плиткој роби, која је у моди. Ми не смемо да заборавимо, да за различите људе и врло различита музика може да постане извор душевне снаге. Једна обесна игра, једна обесна мелодија у такту марша, занимљиви шансон, све то може у извесним случајевима ради свакако о једном чистом деловању на расположење. А ми морамо бити на чисто с тим, да овакво деловање на расположење остаје само површно, ако с њим нису скопчана одговарајућа дубља деловања на унутрашњост и на сам дух човека. Да, оваква утицаја на дух и душу морају одлучно да ступе на прво место, ако желимо музици као природно животној снази и као духовном извору снаге дати места у нашем животу.

Нама су данас потребни људи са јаким унутрашњим животом. А музика је за нас, ако је добро разумемо, извор снаге из којег не црпимо и не пијемо наизменице, већ извор најчистије и најистинскије радости и осећања најплеменитије узвишености. (ЕОС).

Мајчина
главобоља
никакво гудо!

Домаћинство, децја галама, велики веш, све то кид а њене живце Вероватно није заборавила добро правило.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

Просветни проблеми

Најновији број угледног Просветног гласника доноси следеће прилоге:

Св. Спанахевић

НОВИ ЗАДАЦИ НАШЕ ПРОСВЕТНЕ ПОЛИТИКЕ

У народном организму, пише Спанахевић, наше школство претстављало је готово неко страног тело које се, истина, од њега хранило али које, са своје стране, није њему давало допринос потребан за нормално функционисање целог организма.

„Наше модерно школство претставља копију класичног типа гимназије са Западу. Западу је овај тип већ давно изложен критици, код нас је још увек доминантан. Мада је овај тип школе одиграо врло значајну улогу у изградњи наше националне културе, ипак он више не може да остане као модел школе. Школа мора да одговара потребама народа, и да се диференцира према овим потребама које постају све разноликије.“

„Цео школски систем треба поставити на сасвим друге основе“, тј. довести га у склад са социјално-економском структуром нашег народа. „Из класичних и других гимназија треба да излази само онолики број ђака колико се без тешкоће може запослити у државној служби, а нарочито пажњу посветити отварању стручних привредних школа.“

У школском систему пољопривреде се треба да да оно место које јој по њеној важности припада.

Стручне, занатске, индустријске и техничке школе треба да дају не само квалификоване раднике, занатлије и остало стручно особље већ и чврсто изграђене свесне чланове наше народне заједнице.

Д-р Коста Милутиновић
ОСЕЋАЊЕ ОДГОВОРНОСТИ ПРЕМА НАЦИЈИ

Писац, најпре дефинише појам патриотизма. „Патриотизам значи своју личну судбину изједначити са националном судбином, у њеној величини доживљавати своју величину, у њеном поразу осетити свој пораз.“

Изнесећи кратак преглед главних и маркантнијих момената из наше националне историје, почевши од Властимира и Часлава па до најновијег доба, писац доказује, на један убедљив и занимљив начин, да је у нашој народној прошлости било људи на водећим или истакнутим положајима који су водили бригу искључиво о Србији и српском народу.

Мил. Васиљевић
СОЦИОЛОШКА СХВАТАЊА СРПСКОГ НАРОДА

Писац износи погледе нашег народа на извесне социолошке проблеме, онако како су ти проблеми дошли до израза у народним пословицама и песмама. Ти проблеми јесу: проблем заједнице, хијерархије, старешинства, тежње за напретком и правде.

Многобројне су пословице којима се доказује потреба заједнице „Два лоша убише Милоша“, „Јача су двојица него Радојица“, затим пословице, да заједница треба да буде сложна „Сложна браћа и у петак месо једу“, итд. Исто тако многобројне су пословице да неслога онемогуђује сваки успех и напредак.

О старешинству наш народ има такође јасна и изражена схватања да ни најмодернија схватања у овоме погледу немају шта да му доладу. Наш народ зна шта је старешина, какве су му дужности и какав он мора да буде. То се јасно види из наших народних песама и пословица. — Наш народ не зна за демократски појам одбора на старешинском положају. Он зна само за појединца на старешин-

ском месту. Чим су двојица или више посао не ваља. Ово тврђење писац доказује многим пословицама и народним песмама.

Д-р Радиша Митровић
КОМУНИСТИЧКА АКЦИЈА КОД СРБА

Писац објашњава зашто се код нас појавио комунизам, описује његов начин и циљ борбе, предлажући напоследку лек против њега.

Комунистичка се акција код нас показала крајње неморалном и нескрупулозном. Њен циљ није био лечење народа од трулежи која се у њему појавила већ поробљивање српског народа од стране несрпских а нарочито јеврејских елемената. Ову нескрупулозност и неморал, овај најекстравагантнији макијевелизам комунистичке акције као и њен циљ писац илуструје цитатима из брошуре „Саслушање др. Левија“.

Лек против овог зла лежи у обнови светосавског духа.

Тодор Манојловић
СТЕРИЈИ „РОДОЉУПЦИ“

Стерија је ставио у својим Родољупцима пред стуб срамоте грађанско лицемерство, лажни патриотизам, срамни пир циничне себичности, грамљивости и кукавичлука под маском родољубља — дакле најотровнију корупцију модернога доба. — Стерија је социјални и културни борац који кроз комедију и шалу спроводи веома озбиљну и смелу акцију.

„Родољупци су несумњиво једно од најхрабријих наших књижевних дела: једно дело које чини част српској литератури и српском духу уопште и може да послужи и у иностранству — не само као једно позитивно сведочанство о присном етичком и културном хотењу нашег народа, већ и као један потстрек за свакога ка вишој чистијој човечности.“

Драгутин Митровић
ОСНОВНИ ЗАКОНИ ПРИМЕЊЕНЕ УМЕТНОСТИ

Радови многих модерних сликара остају често штур и недорешени, јер им недостаје хемија боја, правилна употреба уља, итд. Многи вајари греше кад употребљају вештачки камен, коме уопште не може бити места у скулптури, јер он никад не може заменити „хомогеност, отпорност и племенитост мермера и гранита.“

Дамјан Ковачевић
КАКО ТРЕБА ПРЕДАВАТИ КЊИЖЕВНОСТ У НАШИМ ГИМНАЗИЈАМА

Досадашњи начин предавања књижевности у гимназијама требало би изменити. Није важно где се писац родио, где је школу учио, шта је читао, итд., јер такво знање брже се заборави него што се научи, ствара од ђака „полутана који мисли да све зна док у ствари ништа не зна“, уместо да проширује видике и оспособљује ђака за самостално мишљење, оно га скучава и отупљује.

Писац истиче утилитарни карактер књижевности и њену намену у животу, одбацујући принцип „уметност ради уметности“. Показује како се књижевност развила и означава њен предмет. Затим поставља разлику између научног и књижевног т. ј. уметничког сазнања.

Аница Шаулић:
ЗАШТО ТРЕБА НАША ОМЛАДИНА ДА ЧИТА НАРОДНЕ ПЕСМЕ

Васпитање и образовање наше школске омладине од последње 2 деценије се однародило, оријентисало према страним узорима. Трагична стварност у коју је наш народ запао отворила му је очи на сву заблуду таквог васпитања. Зато је Мия. просвете,

Популарисање уметности

Д-р Милан Кашанин: **УМЕТНОСТ И УМЕТНИЦИ**, издање „Југоисток“, Београд 1943, стр. 234 + IV илустрације у боји ван текста, 700 д.

У нас су публикације о уметности ретке, толико ретке да их можемо на прсте избројати. Не знамо чији је већи грех: издавача што нису публику заинтересовали за ову врсту књига, или читалачке публике што их није тражила од издавача. У сваком случају, пошто дела настају из потребе средине, код нас, изгледа, за овим није постојала потреба ни издавача ни публике.

Предузеће „Југоисток“ учинило је у данашње време велики напор кад је издало овако луксузно књигу г. др Милана Кашанина, управника Музеја Кнеза Павла. Књига *Уметност и уметници*, како по садржини, тако и по техничкој опреми, значајан је прилог популарисању наше уметности.

Сам писац књиге *Уметност и уметници* доказује и овог пута, да му је стало до тога да се створи што шири круг читалаца у области литературе о уметности и да се проучавању лепих вештина наклони што већи број младих људи, како би се наша млада наука освежила новим снагама. Сем тога што је три године уређивао *Уметнички преглед*, најбољи лист ове врсте код нас, г. др Кашанин је написао још две књиге о нашој уметности.

Прве две књиге г. др Кашанина синтетички су прегледи нашег сликарства. Оне као такве претстављају заокружене целине, потпуна дела, резултат једног дугог научног рада.

Најновија књига г. др Кашанина далеко је скромнија по својој садржини од прве две. „Само материјалне чињенице и убедљиве сугестије може дати читаоцу историчар уметности. Све остало има да уради свако за себе“ — каже писац у предговору своје књиге.

Садржина књиге стварно одговара уводној речи. Писац се трудио да само пробуди код читалаца интересовање за уметност, да апелује колико на мисли толико и на очи. Књига зато више инспирише него што засићује.

Најлепши и најличнији чланак у овој књизи г. др Кашанина свакако је уводни, с насловом књиге. У овом чланку писац говори о уметницима, уметности и односу друштва према уметности.

Уметник мора да је рођени таленат, да има уметничко осећање

својим редовним радом, предузело читав низ мера да се васпитање омладине постави на националне темеље и доведе у склад са стварним народним потребама. Увиђајући значај народне поезије за национално васпитање омладине Мин. просвете је увео национални семинар у два виша разреда гимназије.

ПРИМЕДБЕ ЗА ПОЧЕТНИЧКУ НАСТАВУ НЕМАЧКОГ ЈЕЗИКА У ИНСТИТУТИМА У СТРАНИМ ЗЕМЉАМА

Директни метод у настави живих језика унели су немачки лектори због непознавања језика земље у којој раде. Зато су морали предавати само на немачком језику.

Главна мана овог метода је у томе што се њиме не могу апстрактни појмови да објашњавају, и говор се мора односити на конкретне појмове.

Успех би био много бржи кад би се потребна објашњења могла дати на матерњем језику ученика.

Зато писац заступа мишљење да директни, односно говорни метод треба да иде паралелно са теоријским и драматичким објашњењима на матерњем језику.

и да поседује занат. Занат без осећања, осећање без заната не доводе до чисте уметности, већ до обичног мајсторства. Уметност настаје у друштву које осећа потребу за њим. Друштво утиче несумњиво на формирање уметности. За то писац наводи пуно лепих и тачних примера. Свако уметничко дело у неку је руку слика епохе, као што је и уметник човек епохе. Али велика уметничка дела надживљују уметника и његово време, трају кроз векове. Поједина столећа схватају уметност овако или онако, већ према томе како се у том веку мисли и осећа. То доводи писца до констатације да „у уметности и књижевности нема дефинитивних мишљења и судова“, и да „нико не може осетити оно што не носи у души. Свака генерација, сваки човек, један исти човек у својим различитим годинама, друго види и друго чита у једној слици, грађевини, статуи, причи или песми. У мишљењу о уметности не постоји само предмет; и ми постојимо“. — „Посматрање уметничког дела није пасиван однос, него креативан“.

Писац затим у истом чланку говори о средњовековној уметности с великим познавањем и нашег и страног материјала. Писац брани српско, тј. византиско, сликарство од тога да оно не зна за живот и да је равнодушно према простору и анатомији. Напротив, то сликарство зна „за покрет, и природу, и човечна осећања, по хуманости и лепоти оно је равно скулптурама готских катедрала“. И нешто мало даље, у чланку *Српски средњовековни портрет*, писац каже да средњовековно сликарство „није ни више ни ниже од ренесансног и античког. Оно је просто друкчије, и уколико губи што не познаје реализам, утолико добија што познаје стил“. У погледу стила оно је далеко продуровљеније од западњачког, оно је у ствари један „свети, верски, заједнички рад“, а не индивидуалан, научан. Није ни чудо што се сликар Реноар осећао нелагодно и хладно у западњачким црквама, и што се тек у цркви Светога Марка у Венецији осетио топло.

Има у овом чланку још интересантнијих размислања, закључака, наслуђивања, што писац све заједно назива скромно сугестијама. Нарочито пада у очи разматрање о ренесансном сликарству, које писац претставља не као имитацију класике, настало из студирања старина, већ као израз „духа оног грађанског друштва, рационалистички расположеног, које је дошло до пресудне моћи у Италији и Фландрији у XV веку“.

У чланку о *Српском средњовековном портрету* упознајемо се с једним мало познатим уметничком богатством наших. Иако су уништавани вековима и нештедице, сачувано је до данас преко 300 портрета. Сем њихове велике уметничке вредности, не заборавимо шта значи за један народ који има очуване ликове готово свих својих владара, првосвештеника и велможа. Наш средњовековни портрет, иако не постоји засебно као целина (онако како се данас слика) већ је саставни део какве црквене композиције, претставља у ствари наше профано сликарство. А ми смо га имали, то је несумњиво.

Интересантно је тумачење г. др Кашанина о значају тих портрета за доба у коме су стварани. „Донаторске композиције (са портретима, пр. ур.) рађене су не само из верских, него и династичких и црквених разлога. Оне треба да прославе доњатора, да подигну његов ауторитет, и да укажу на његову моћ и углед“. Сваки нови владар окружен је прецима, тако славним и добрим, које народ воли и по-

штује, па они посредно дају легитимност његовој власти.

Црква у Дечанима има највећи број слика од свих осталих наших цркава. Ту је читаво Јеванђеље, читав црквени календар, један део наше историје испричане у сликама. Фреске у Дечанима имају „енциклопедски програм и изражавају цело Црквено учење“. Фреске у Дечанима не обликују уметничким квалитетима, као што су преобилне у идејама и темама. Немају оне монументалности у димензији и стилу, као што су фреске у Сопоћанима. Цртеж није увек на висини. Али њихово причање задивљује. „Ни у једној средњовековној цркви, не само у Србији него и у Европи, не може се наћи на фрескама тако многобројан и разнолик и тако фасцинантан свет фигура“.

Ниједан чланак не потврђује тачније исправност оног пишеца да се „ова књига исто толико обраћа очима колико и мислима читаоцима“, као што је случај с чланком о *Средњовековној српској скулптури*. Велики број фотографија открива нам све богатство и лепоту наше средњовековне пластике. Довољно је видети само репродукције конзоле аркатура из Дечана, па осетити како је висок ниво нашег средњовековног вајарства.

Веома је поучан чланак о *Цивилној и војној архитектури у средњовековној Србији*. Ми смо до сада проучавали углавном црквене грађевине, а толики број значајних војних и цивилних градова, чије рушевине налазимо на многобројним брдима по Србији, могли би да нам открију ко зна колико новог и интересантног. Потребна су ископавања у самим градовима, рад стручњака на терену. Са археолошким проучавањима требало би истовремено конзервирати и реставрирати поједине градове, које nagriza зуб времена а људи однесе камен.

Чланци о *Олтарским сликама у Данчама*, о *Николи Божићаревићу* и *Михаилу Хамзићу* мањевише дескриптивни су, и доказ су брижљивог научног рада г. др Кашанина. Чланци о *изложби музеја Прадо у Женеви* и о *Мемлинговој изложби у Брижу* имају елементе новинарске репортаже.

Писана лепим књижевним језиком, са одличним познавањем научног материјала, књига силно привлачи аматере уметности. Као национална пропаганда такође је од значаја. Али када се има у виду да је данас издавање једне овакве књиге скопчан с великим техничким тешкоћама, пожалисмо на крају што ова књига није била један синтетичан преглед наше средњовековне уметности, богато илустрован и репрезентативно опремљен. Овако, чланци пренесени из *Уметничког прегледа* (који је ипак доступан читаоцима), без неке су јаче везе и континуитета и не чине целину. Лена пропаганда али не и потпуно дело. Можда ће материјал, који је наша млада наука брижљиво прикупљала 20 година, писац књиге *Уметност и уметници* искористити једног дана за давно очекивано капитално дело о нашој средњовековној уметности. Квалитети г. др Кашанина за то нам дају наде.

С Р П С К А Н А Р О Д Н А Б А Н К А

Централа БЕОГРАД

Филијале: Ваљево, Вршац, Зајечар, Нос. Ми-
тровица, Крагујевац, Краљево,
Крушевац, Лесновац, Ниш, Пан-
чево, Петровград, Пожаревац,
Ђуприја, Ужице и Шабац.

Пословна делатност Српске народне банке обухвата како мере које су у вези са старањем о обезбеђењу вредности домаће валуте и стварањем предуслова за несметан развој целокупног новчаног система, тако и банкарске послове у ужем смислу.

У циљу унапређења платног промета без употребе готовине Српска народна банка отвара пословном свету, фирмама и приватним лицима, жиро и текуће рачуне с каматом. Том мером постигнута је како брзина и сигурност плаћања, тако и безбедност ималаца тих рачуна, који су, поред тога што по тим улозима примају камату, поштеђени од ризика држања готовине.

Да би се ликвидном новчаном тржишту пружила могућност пласирања готовина, издала је Српска народна банка своје сопствене благајничке записе чија повишена каматна стопа сада износи: код благајничких записа са доспелашћу од 3 месеца $2\frac{1}{2}\%$, код благајничких записа са доспелашћу од 6 месеци $2\frac{3}{4}\%$, код благајничких записа са доспелашћу од 9 месеци 3% и код благајничких записа са доспелашћу од 12 месеци $3\frac{1}{4}\%$.

Српска народна банка обавља поред тога и све друге банкарске послове, а нарочито се бави пословима есконта и реесконта, одобравањем зајмова на залог, купопродајом валута, отварањем акредитива, издавањем и испљивањем чекова, банкарских упутница итд.

Есконтна стопа Српске народне банке износи 4% а ломбардна 5% .

МАЛИ ОГЛАСИ
СВАКА РЕЧ ДИН. 3.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

ДИНАРА КУПУЈЕ сав бољи намештај, спаваће собе, трпезарије, хорцимере, комбиноване собе, целе станове. „Динара“, Пирова и Методија 2, тел. 40-665. 85 10—10

ЗЛАТАН НАКИТ, златне зубе, све златне и сребрне предмете, уметничке античке ствари, купује и најбоље плаћа „Колубара“, Призренска 13. Телефон 24-386. 185 5—5

Стари накит и драго камење

Бесплатно стручно процењује, купује и продаје стручна радња.

ТРГОВИНА СТАРОГ НАКИТА

Краља Милана 41-а до Славије
307 1—1

КОНКОРДИЈА

ФИТИЉ
ЗА КАНДИЛО
МЕТАЛНИ КРСТИЋИ

Драг. А. Савић

БЕОГРАД
Тел. 23-523. — Гетеова ул. 16.
ПРОДАЈА НА ВЕЛИКО
308 3—3

**ОКРУЖНИ УРЕД
ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДНИКА
У БЕОГРАДУ
ОБАВЕШТЕЊЕ**

Г. Комесар за радничко осигурање на својој седници од 1 априла 1943 год. донео је закључак, да су сви послодавци, чији намештеници одлазе на обавезан рад, дужни да их одјаве код Уреда за осигурање радника.

Стога се позивају послодавци, чији су намештеници већ отишли на обавезан рад, да одмах поднесу овоме Уреду одјаве са назначењем кога су дана ступили на обавезан рад, како би их овај Уред са тим даном могао одјавити.

Послодавци према томе за омакве своје намештенике неће плаћати ни приносе овоме Уреду за све време док се исти буду налазили на обавезном раду.

У случају њиховог повратка са обавезног рада послодавци ће их поново пријавити овоме Уреду, пошто радни однос за време обавезног рада није прекинут.

Истовремено се послодавцима скреће пажња да су дужни да члановима породица својих намештеника, који се налазе на обавезном раду, у колико то затраже, издају болесничке потврде ради лечења код овога Уреда, но само у случају, ако им исплаћују и припадности док се на обавезном раду налазе.

Из канцеларије Уреда за осигурање радника у Београду број 9661/43 од 5 маја 1943 год.

309 1—2

Купујемо књиге

половне на свима језицима
позовите нас — долазимо!

Књижара „СЛАВИЈА“ тел. 29195

310 1—1

ЗЛАТАН НАКИТ СТАРИ И НОВИ КУПУЈЕМ:

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, бразлетне, ланце, сатове златне, сребрне и металне само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело сваку количину, купујем сребрне есцајге и остале исправне предмете од сребра купује и највише плаћа. Бесплатно процењује и на захтев процењене вредности исплаћује одмах позната фирма

311 1—1

„БРИЛИЈАНТ“

власник МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ

БЕОГРАД — ЂОРЂА ВАШИНГТОНА УЛ. БР. 6 — ТЕЛ. 28-706

**Државна Хипотекарна банка
филијал у Ваљеву**

изложиће јавној продаји на дан 17 маја 1943 год. са почетном лицитационом ценом ова имања:

- 1) Плац са зградама, Вука Караџића 16. Дин. 900.000;
 - 2) Плац са зградом, Вука Караџића 14. Дин. 500.000;
- Продаја ће се обавити у згради банчиног филијала у Ваљеву од 9—12 час., где се могу добити сва даља обавештења.

312 1—1

**ДРЖАВНА
ХИПОТЕКАРНА БАНКА**

Главни филијал у Нишу

изложиће јавној продаји на дан 22 маја 1943 год. са почетном лицитационом ценом следећа имања постојећа у Нишу:

- 1) Плац са зградом Лешјанинова 33 Дин. 800.000.—
- 2) Плац са зградама Лешјанинова 20а Дин. 6,500.000.—
- 3) Плац са зградом Царице Маре 1 Дин. 650.000.—
- 4) Плац са зградом Момчилова 11 Дин. 400.000.—
- 5) Плац са зградама Обреновићева 10 Дин. 10,000.000.—

25 маја 1943 год.

- 1) Плац са зградом Лешјанинова 18а Дин. 200.000.—
- 2) Плац са зградом Књ. Љубице 13 Дин. 1,500.000.—
- 3) Плац са зградом Књ. Љубице 10 Дин. 2,500.000.—
- 4) Плац са зградама Масариков кеј 13 Дин. 1,150.000.—
- 5) Плац са зградом Масариков кеј 11 Дин. 1,100.000.—
- 6) Плац са зградама Масариков кеј 9 Дин. 1,200.000.—

Продаја ће се обавити у згради главног банчиног филијала од 9—12 часова где се могу добити сва даља обавештења.

313 1—1

ПАЖЊА КУЋЕВЛАСНИЦИМА

Упозоравају се власници зграда, односно њихови заступници да строго воде рачуна о Признаницама које им изостављају димничари, на име обављених радова.

Признанице Градске димничарске службе нумерисане су серијом и бројем а искидају се из одговарајућег блока који је прошивен и оверен од стране Контролног отсека.

Димничарски намештеници Општине, дужни су на захтев да покажу легитимацију.

II

Примећено је да су код многих кућевласника неисправна вратаоца на димњацима или их уопште немају.

Како је тиме доведена у питање пожарна безбедност дотичних зграда и безбедност живота и имовине станара, а нарочито сада када је отпочило са испаливањем димњака, скреће се пажња кућевласницима да у најкраћем року доведу вратаоца димњака у исправно стање како не би за то сносили последице.

III

За овогодишња испаливање димњака, кућевласници су дужни да ставе на расположење димничарима потребну количину старе хартије.

Како је испаливање димњака обавезно из разлога што претставља превентивно-полициску меру за отклањање узрочника пожара препоручује се да се димничарским органима не праве сметње него да им се у томе правцу укаже помоћ.

ИЗ ГРАДСКЕ ДИМНИЧАРСКЕ СЛУЖБЕ

О. Г. Б.

314 1—2

Намештај „ЗОРА“ Београд

КР. АЛЕКСАНДРА 87 и 97. ТЕЛ. 40156.

Има велики избор спаваћих соба, кухиња, трпезарија, комбинованих соба, кауча, патент фотеља, салонских дубоких фотеља, уз најниже цене, најлепши избор за 1943 годину.

15 3—4

Власник ЂОРЂЕ БАРИАКТАРЕВИЋ

БОЈЕ готове за фарбање

производи и препоручује:

„ХЕМОР“

РАДИОНИЦА ХЕМИСКИХ ПРОИЗВОДА

БЕОГРАД, УЛ. ДИНКА РАЊИНЕ БР. 9

ТЕЛЕФОН 42-042

Заинтересовани нека шаљу своја требовања упућена Центру за хем. производ. путем »ХЕМОРА« сваког месеца 1 и 15-ог.

ТРАЖИТЕ ОБАВЕШТЕЊЕ

316 1—1

**ДРЖАВНА
ХИПОТЕКАРНА
БАНКА**

17 МАЈА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградом Иванковачка 25 Дин. 1,600.000.—
- 2) Плац Јеврејска 2 Дин. 725.000.—
- 3) Плац са зградом Госп. Јевремова 7 Дин. 2,500.000.—
- 4) Плац са зградама Витановачка 48 Дин. 383.000.—

19 МАЈА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградом Краља Петра 44 Дин. 11,200.000.—
- 2) Плац са зградом Космајска 16 Дин. 6,400.000.—
- 3) Плац са зградом Краља Петра 67 Дин. 1,450.000.—

21 МАЈА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградама Таковска 38 Дин. 1,700.000.—
- 2) Плац са зградом Ломина 23 Дин. 1,200.000.—
- 3) Плац са зградама Ловћенска 8 Дин. 480.000.—
- 4) Плац са зградом Османа Ђикића 5 Дин. 1,200.000.—

25 МАЈА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградом Високог Стевана 16 — 3/4 идеални део — Дин. 1,800.000.—
- 2) Плац са зградама Високог Стевана 10 — 1/2 идеални део — Дин. 270.000.—
- 3) Плац са зградом Високог Стевана 26 Дин. 720.000.—
- 4) Плац са зградом Деспота Ђурђа 7 Дин. 650.000.—
- 5) Плац са зградом Сомборска 18 Дин. 730.000.—

27 МАЈА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградом Доситејева 40 Дин. 650.000.—
- 2) Плац са зградом Гундулићев венац 37 Дин. 2,000.000.—
- 3) Плац Банатска 5 Дин. 850.000.—
- 4) Плац Банатска 8 Дин. 400.000.—
- 5) Плац са зградом Деспота Ђурђа 8 Дин. 550.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради Скадарска 33/II где се могу добити сва даља обавештења.

317 1—1